Reino Sepp.
[illegible] 31.
127

EESTI PÄEVALEHT

22 APR. 1976 NELJAPÄEVAL, Nr.29 (4119)

Kolonel Richard Maasing, VR 1/3

Kolonel Maasing surnud

Stockholmis suri laupäeval, 10. aprillil kolonel, KS-dipl. Richard Maasing, VR 1/3, üks vanimaid elusolevaid Vabariigi kaitseväe ohvitsere ja kaitsevägede staabitöölerna abi iseseisvuse lõpul kuni baaside sissetulekuni.

Järg lk. 7

Geniaalne idee viis Vallaku suurde maailma

Ajakiri "Industriell Teknik" avaldab portreega varustatud artikli leiduri ja tööstur Enn Vallaku karjäärist. Artikkel on allpealkirjastatud: "32 aasta eest põgenes tehnika-ala skribent Enn Vallak paadiga Eestist Rootsi. Ta jõudis tervelt kohale, kuid oli kaotanud kõik, ka oma kodumaa. Tänapäeval on Enn Vallak edukas, jõukas rootsi leidur, kelle tööpõlluks on kogu maailm."

Enn Vallak võtab ajakirja reporteri vastu Grand Hotelli sviidis — aga see võiks olla samahästi kuskil Aasias või Aafrikas. Ta on kõikjal kodus.

— Ma olen näinud kogu maailma, ma armastan elu ja inimesi. Isegi laagripäevad olid huvitavad, kuigi olemine oli kitsas.

Enn Vallak hakkas laagris tegema ajalehepaberist nukke, et lastel oleks millegagi mängida. Varsti omas ta välkese vabriku, mis müüs nukke üle kogu Rootsi. Hiljem leidis ta ajalehest kuulutuse, milles üks ettevõte tahtis osta ümmargusi raudvarbu, et ehitada lumekaitseid — toorainest oli sel ajal puudus.

Vallak oli Hälleforsis näinud palju ümmargusi varbu, mis olid valesti valtsitud ja selle tõttu vanaraua hunnikutesse visatud. Vallak ostis need ära 30 ööriga kilo eest ja sai krediiti 30-le päevale. Ta müüs raua ära 60 ööri kilo ja 10-päevase krediidiga. Nii teostas ta äri ilma oma kapitalita — kõik jäid rahule.

Vallak omab ettevõtted Prantsusmaal ja Jaapanis. Sellele lisaks on ta mitme ettevõtte omanik ja kaasomanik Shveitsis, kust ta ka oma ärisid juhatab.

— Rootsis oli võimatu edasi elada. Ma pean üheksa kuud aastas ringi rändama, Grythyttani sidemed maailmaga pole eriti head.

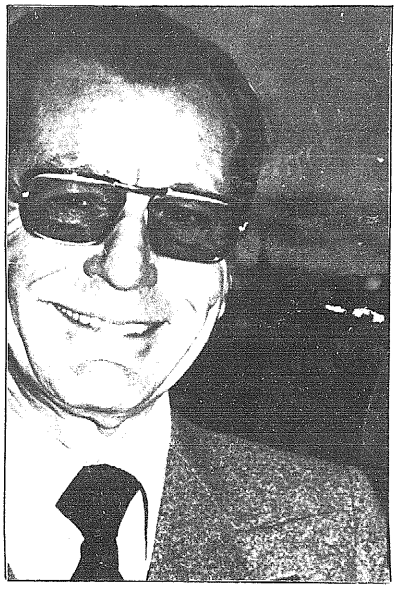
Oma poja Hannese abiga on Vallak oma suurt leiutist parandanud, kusjuures põhiprintsiip on vastupidine eelmisele leiutisele. Tuttavad on imestanud, miks Vallak teostab leiutisi, mis "likvideerivad" ta eelmised leiutised.

See ei tee midagi, kommenteerib Vallak. Palju hullem oleks olnud, kui mu konkurendid oleks avastanud selle uue idee.

Enn Vallak usub oma ideedesse ja iseenesesse, tal on usaldust teiste inimeste suhtes. Ta on aidanud paljuid inimesikaasmaalasi pagulaslaagris, leidureid Rootsis ja mujal. Ta on asutanud stipendiumi jaapanlaste ja rootslaste jaoks ja toetenud Rootsi Leidurite Uhingut — aga ta ei taha sellest palju rääkida!

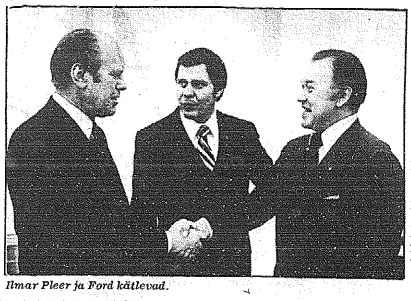
— Muidugi on mind petetud. Ma olen palju raha kaotanud. ma olen

Järg lk. 7

Leidur Enn Vallak ei ole jätnud leiutamist.

Kohtumine Fordiga

Ilmar Pleer ja Ford kätlevad.

WASHINGTON (VES) — USA pealinnas 9. märtsil toimunud rahvusgruppide esindajate konverentsil, kus välisministeeriumi esindajad selgitasid USA välispoliitikat ja valitsuse sammusid, toimus ka hiljem Valges Majas president Fordi ametiruumis rahvusgruppide esindajate tutvustamine presidendile isiklikult. Esitletavate hulgas oli ka Eesti Rahvus komitee

Järg lk. 7

Amnesty hooldab eestlast

Rootsi Amnesty International osakond nr. 155 Alingsåsis on "adopteerinud" oma hoolealuseks eestlasest KGB-vangi Juhan Valdmani, kes asub Permi piirkonna vangilaagris nr. VS-389-35. Amnesty andmetel on Valdman arreteeritud N. Liidu invasiooni ajal Tshehhoslovakkias.

Ta kuulus Nõukogude invasiooniarmeesse, ent reageeris vägivallale protestiga, mis viis teda KGB-tribunaali ette. Ta mõisteti "riigireetmise" eest 12 aastaks vangi.

Juhan Valdmani nimi ulatus alles hiljuti läände, kuna tulid teated, et Permi vangilaagri poliitilised vangid on N. Liidu ülemnõukogu seadlusi ettevalmistavale komiteele saatnud 14-leheküljelise kirja, mille 24 punktis taotletakse vangide staatuse parandamist.

Nõudes, et poliitilised vangid saaksid oma

Järg lk. 7

Vanakesi Tallinnas

TCO-Tidningen, Rootsi Ametnike Keskorganisatsiooni ajakiri töi oma neljandas selle aasta numbris ära pildiseeria pressifotograaf Rein Välmelt kahel leheküljel praegusest Tallinnast.

Fotograaf on hetkeks peatunud Tallinna luitunud "vanemal poolel" selle luitunud möödunudsajandi lõpu puuehitustega ja vanainimestega, kes nendes elavad. Ülaloleval pildil üks näide reportaazhist — kaks vana naist möödumas vanast majast.

Seal on ka kaks naist kolhoositurul, kes müüvad oma korjatud maasikaid, üks kes elamutrepil müüb lilli ja üks, kes koristab pargiteid Viruvärava-mäel. Vanad pearättides mu-

Järg lk. 7

EPL Neljapäeval, 22. aprillil

Sonnenfeldt

Nagu juba siin kohal varem on märgitud, shokeerib USA avalikkust kui ka ikestatud rahvaste organisatsioone vabas maailmas n.n. Sonnenfeldti-doktriin, tegelikult USA välisministri Kissingeri peanõuandja Helmuth Sonnenfeldti hiljutised instruktsioonid, mis informatiivsel kinnisel koosolekul Londonis anti USA suursaadikutele Euroopas.

"Doktriin" seisneb selles, et USA ei tohi kuidagiviisi ergutada raudeesriidetaguste rahvaste vabaduspüüdlusi, Euroopa rahule olevat oluline, et ikestatud rahvad aktsepteeriksid oma olukorraga kommunistliku okupatsiooni all ja ei oleks enam Moskvat irriteerivaks ja Nõukogude rezhiimile ohtlikuks faktoriks.

Nagu "doktriini" mõtest otsekohe selgub, on mõtteks teha Nõukogude Liidule suurim järeleandmine pärast Teist maailmasõda sellega, et läänemaailma võimsaim demokraatlik riik hakkab vaikselt töötama oma peavastase, totalitaarse N. Liidu rahvaste ikestamise ja koloniseerimise poliitika permanentseks muutmiseks.

Kui raport Sonnenfeldti direktiividest teatavaks sai, oli reaktsioon loomulik. Pahameeletorm häirib president Fordi, kes tahab uuesti pääseda presidenditoolile ja kes viimasel ajal on sootuks vastupidiselt avalikult deklareerinud oma mõistmist Ida-Euroopa ikestatud rahvaste olukorra vastu, m.h. ütledes: "USA ja minut poliitika sellest ajast peale kui ma astusin avalikku ellu, on toetada Isa-Euroopa rahvaste vabadustaotlusi iseseisvuse saavutamiseks sobival ja rahulikul viisil". Kui mõtle tema välisministri parem käe, USA ametesindajad instrueerib sootuks teises suunas, siis kerkib otseselt küsimus, kas USA president ja tema väisminister ajavad kaht erinevat poliitikat. Üks päris välispoliitika Sonnenfeldti esituses, teine kvaasivälispoliitika presidendi valimiskampaania ajal rahvusgruppide häälte saamiseks? Või on lugu lihtsalt selline, kui Fordi vastased sosistavad, et "president ei tea välispoliitikast midagi", mis ju siiski tohtiks olla uskumatu presidendi seniseid esinemisi arvestades. Teiseit poolt deklareeris ta äsja, et nii kaua kui tema on president, on Kissinger välisminister.

Sonnenfeldt, kes nagu Kissinger on Saksamaalt põgenenud Hitleri-rezhiimi eest, kuulub aga tihedalt oma ülemuse staapi ja kui viimane küll kongressi ühe komisjoni küsimuse peale vastas, et Sonnenfeldt ei ole esitanud USA valitsuse poliitikat, siis peab otse imestama, et üks alluvaid nõuandjaid iseseisvalt on volitatud iseoma poliitilisi vaateid esitama USA välispoliitika esindajatele Euroopas. Ilmselt on siin tegemist poliitilistel põhjustel alustatud taganemisega, sest "doktriini" teksti ei ole vabaks antud, kuigi on seletatud, et ajakirjanduse on seda "valesti mõistnud" ja "valesti edasi andnud". Mitteavaldamist motiveeritakse sellega, et dokument on salajane. Kas mitte salajane eeskätt selleks, et võimaldada presidendil ja välisministril pöiklemist?

Sonnenfeldt, kes Rootsi ajakirjanduse teatel olevat üks välisminister Kissingeri saatjaid viimase eelseisva Rootsi reisi puhul, on USA ajakirjanduse järele olnud "Detente" ideoloogе ja ka Willy Brandti idapoliitika inspireerijadi. USA-s kasvanud vastumeelsuse taustal "detente'i" vastu keelas president Ford äsja ära selle sõna tarvitamise. Kui aga selle poliitika eeskostjad oma kohtadel istuvad ja nagu "doktriinist" selgus, on volitatud aktiivselt instrueerima USA diplomaatkonda, siis kipub jääma muije, et sisuliselt ei ole poliitikat tahetud muuta. Umbes samuti kui vene "koeksistentsist" sai USA "detente" võib laps leida järjekordse uue nime...

Rapordid N. Liidu sõjalise jõu kiirest kasvamisest samal ajal kui USA sisemise opinlooni tõttu on relvastusvõidujooksus olnud pidurdatud, võivad kummitada USA välispoliitika suunamisel selliselt, et see iga hinna eest ei ärritaks ülekaalu piirile jõudnud vastaspoolt. Kogemused viimastest aastakümnetest ei räägi aga selle poolt, et järeleandmiste ja silmategemise meetod looks rahule soodsamaid eeldusi, kuna vastuspool, ehitades väsimatult oma jõudu, lihtsalt ei tunnusta muud kui jõuargumenti.

Läänes nõutakse Valgelt Majalt selgust USA poliitika kohta ja seda selgust oleks hädasti vaja.

KLA

— — —

Külastus

Rootsi TV ja massimeediumid osutasid indignatsiooni Iisraeli vastu, kuna see riik võttis eraviisilisel külastusel vastu Lõuna-Aafrika rassismis süüdistatud peaministri Vorsteri. Indignatsioon puudus aga hiljuti, kui Rootsit külastas Jugoslaavia diktaator Tito, kelle teel on rohkeid vere- ja vägivalla jälgi, samuti kui Rootsi oma peaminister külastas maailma suurimat diktatuuri N. Liidus, mille "Gulag-Arhipelaag" on nüüd üldiselt tuntud.

Üteldi, et Vorsteri-külastus olevat kahjustanud Iisraeli, kelle sõprade hulgast ka Rootsi on lahkumas. Kuidas on aga Rootsi enda mainega, kui sidemed valdavas osas suunduvad idadiktatuuridesse?

EESTI PÄEVALEHT
Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Arvi Moor

Toimetus ja talitus: EESTI MAJAS Stockholmis: Wallingatan 32, 1 tr. Postiaadress: Box 667 101 29 Stockholm 1 Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:—
Termin (4 kuud) .. kr. 78:—
Kuu ..... kr. 21:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kuriirens Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Hüppevalmis idaarmee Suurajakiri paljastab

Oktoobris 1972 toimus Ida-Saksamaal suur manööver (kattenimega UDAR), milles tegelikult harjutati rünnakut Lääne-Saksamaa vastu. Kaitsjaks olid N. Liidu väed, Weseri asemel ületati Elbe jõgi. Esimest korda ei olnud manöövri põhjuseks "kapitalistliku maailma rünnaku" tõrjumine, see oli rünnakmanöver, põhimõttel ULLATUS.

Kaks aastat hiljem hüppas Ida-Saksamaalt ära sõjaväelane, kes selgitas USA sõjajõududele manöövri sügavama sisu:

Ida-Saksamaa on valmis üllatusrünnakuks lääne poole, plaanide kallal on töötatud a-st 1969. Plaan teostatakse siis, kui Lääne-Saksamaal on tekkinud inflatsiooni ja tööpuuduse tõttu poliitiline kriis.

"Tekivad" vägivaldsed demonstratsioonid, rünnatakse politseid ja piirivalvet (vastavat personali saadetakse kogu aeg põgenike sildi all läände), teeseldakse "paremradikaalseid" rahutusi, räägitakse "natsistlikust riigipöörde plaanist". Tekivad verised kokkupõrked politsei ja demonstrantide vahel.

Siis on tulnud õige moment. Ida-Saksamaa saadik annab kõikidele NATO-riikidele diplomaatiliku noodi, milles deklareeritakse: Lääne-Saksamaa tööliised on ohustatud fashistliku riigipöörde katse poolt, sellepärast marsib Saksa Demokraatliku Vabariigi Rahvaarmee läände, et korda ja julgeolekut jalule seada. See ei tähenda maa vallutamist, sissemarssijad ei ründa Natovägesid. Saksa sõjaväge rünnatakse ainult siis, kui see omalt poolt tule avab.

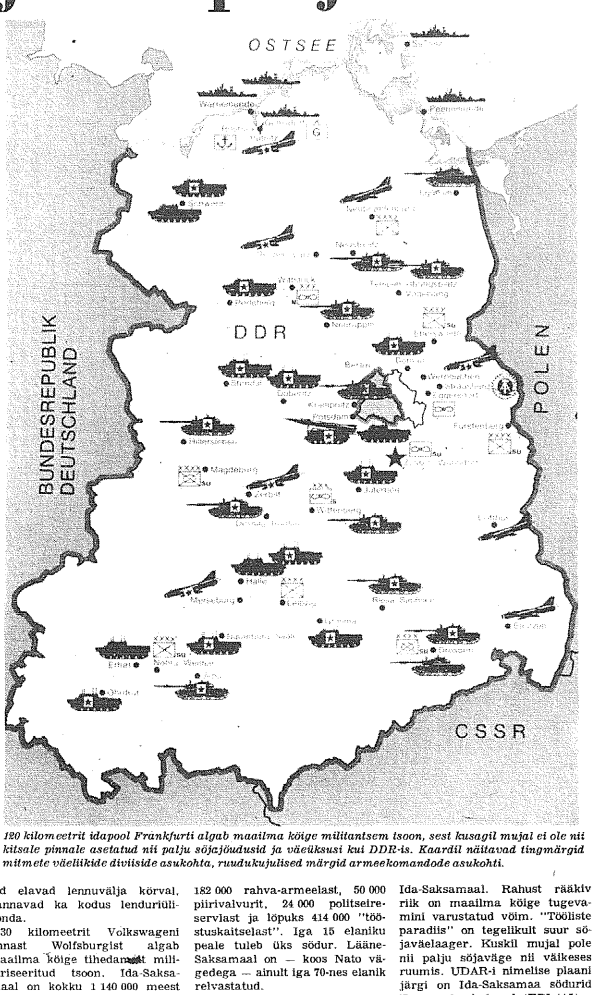
Rünnaku siht: Välksöda poliitiliste võitude saavutamiseks.

Alates 1973 omab Ida-Saksamaa iseseisva ülemjuhatuse Varssavipakti raames — nagu mitte ükski teine satelliit. Ida-Saksamaal toimub intensiivne reservvägede väljaõpe. "Kaitseliidu" laadilised "töökaitse-üksused" omavad moodsa relvastuse.

Ida-Saksamaa rahvaarmees toimuvad alarmid iga kolme päeva tagant (läänes kaks korda aastas). Samal ajal toimuvad propagandalised "rünnakud". Sõjaväe ajaleht küsib oma lugejailt: "Mis on üks sekund väärt?" Vastus: Ühe sekundi jooksul tulistab sõdur seitse lasku, liigub tank 10-15 meetrit, lendab jahilennuk 550—750 meetrit, rakett 7500 meetrit". Rahvaarmee on olukorras, nagu võiks iga sekund sõda puhkeda. Puhkusi ja linnalubasid saab väga harva. Piloodid elavad lennuvälja kõrval, kannavad ka kodus lenduriülikonda.

30 kilomeetrit Volkswageni linnast Wolfsburgist algab maailma kõige tihedamast militariseeritud tsoon. Ida-Saksamaal on kokku 1 140 000 meest relvade all: 470 000 venelast, 182 000 rahva-armeelast, 50 000 piirivalvurit, 24 000 politseireservlast ja lõpuks 414 000 "tööstuskaitselast". Iga 15 elaniku peale tuleb üks sõdur. Lääne-Saksamaal on — koos Nato vägedega — ainult iga 70-nes elanik relvastatud.

Olla sõdur on normaalolukord Ida-Saksamaal. Rahust rääkiv riik on maailma kõige tugevamini varustatud võim. "Tööliste paradiis" on tegelikult suur sõjaväelaager. Kuskil mujal pole nii palju sõjaväge nii väikeses ruumis. UDAR-i nimelise plaani järgi on Ida-Saksamaa sõdurid Euroopa kuubalased. (EPL/AI)

120 kilomeetrit idapool Frankfurti algab maailma kõige militantsem tsoon, sest kusagil mujal ei ole nii kitsale pinnale asetatud nii palju sõjajõudusid ja väeüksusi kui DDR-is. Kaardil näitavad tingmärgid mitmete väelüikide diviiside asukohta, ruudukujulised märgid armeekomandode asukohti.

Norrköpingi Segakoori 15. aastap. kontsert

Laupäeval 3. aprillil pühitses Norrköpingi EELK segakoor oma 15. aastapäeva kohalikus raekoja saalis. Kontserdi tähtsust tunnistas ka koorile lipu üleandmine Norrköpingi EELK koguduse juhatuse poolt. Kontsert algas Liste "Laul rõõmulega mis on sobiv kontserdi avamiseks ja see võeti kohe täissaali publiku poolt soojalt vastu, mis juba kontserdi alguses loos sooja kontakti esinejate ja publiku vahel. Võis karta, et saali akustika ei too koori võimeid esile, kuid tänu oma lauljate ehitustööle oli koori tagapõhja ehitatud vinceirst kõlakoda, mis aitas palju kaasa.

Sellele järgnes koorile lipu üleandmine, vaimulikus osas teenis õpetaja August Raidur. Koor esitas Kappeli Taaveti laul Nr. 23 koorijuhi Johannes Äro juhatusel. Peale lipu õnnistamist esitas koor oma moto seatud vanemeister Ed. Tubina viisile.

Järgnevat kontserdi kava juhatas külalisena Herbert Piirimets. Norrköpingi koori juhataja Johannes Äro haigestus enne kontserti ja ei saanud kooritööst osa võtta. Ma usun et Norrköpingi muusikarahvas on õnnelik, et Piirimets on käepärast kui alati abi vaja on. Piirimets lõpetas kodumaal Topmani orelliklassi ja on kahjuks meie eestlastele vähe tuntud. Norrköpingi muusikaarmastajad on tänulikud, et nende läheduses asub nii tugev muusikainimene ja me loodame et ka tulevikus võime ärakasutada Piirimetsa oskusi ja teadmisi.

Kontserdi esimeses osas kanti ette Võrki "Lauljate lipulaul", Lüdigi "Laevnik", Vettiku "Nokturn", Türnpuu "Talvine õhtu" ja Ritsingu "Tulease".

Selle osa kava on nõudlik ja koor esitas kõik helitööd hästi distsiplineeritult. Eriti tuleks esile tõstа Ritsingu "Tulease" loodud Liivi sõnadele, loodame et see laul meie segakooride kavast ei kao.

Pärast vaheaega esitas Norrköpingi Eesti Täienduskooli rahvatantsurühm Aleksander Kaldmaa juhatusel 6 Eesti rahvatantsu. Pillimeestena saatsid tantsijaid Ilmar Köster (tsitter) ja August Liiv (akordion), viimane on ka laulukoori abijuht. Norrköpingi rahvatantsurühm pühitses ka samaaegselt oma 5.-dat aastapäeva.

On väga positiivne, et meie rahvatantsukultuuri alles hoitakse ja et ka teistes keskustes uusi rühme juurde tekib. Kontserdi lõpul avaldati soovi, et kunagi Eesti rahvatantsijad Rootsis ühiselt saaksid korraldada rahvatantsu pidustusi. See soov ei ole kaugel, kui meil edaspidi rahvatantsuhuvilisi juurde tekib nii kui see on sündinud Norrköpingis.

Kava teise poole muusikalise osa avati flöödisolisti Marja Piirimetsa ettekantud "Neli bagatelli Eesti rahvaviisidest": Naabri Mari, Kui ma olin väiksekene, Meil aiaäärne tänavas ja Kuku sa kägu. Herbert Piirimets, kes oli seadnud flöödile meie tuntud rahvaviisid saatis ka ise klaveril.

Usun et see osa jäi kõigile kontserdi tippuntkiks, pehmelt kõlavad flöödihelid ja huvitab seade pakkus kuidagi suurt rahuldust. Isa ja tütre koostöö kohta ei saa keegi nuriseda, loodame et ka tulevikus võime kuulata noort solisti ja H. Piirimetsa seatuid rahvaviise.

Koor kandis kontserdi teises osas ette Eesti rahvaviiside ainetel seatuid kooriлaule. Sünjuures võik öelda et need sobisid hästi koorile ja Piirimetsa kerge, kuid kindlakäieline juhatus tõi neid hästi esile. Kanti ette: Jürme "Naljalugu, Pätsi "Mardipeol, Härma tuntud "Pidu hakkab" ja Oja "Laulikü. Viimane pala tuli publiku suure kiiduavalduse järele kordamisele, samuti tuli kordamisele Pätsi "Mardipeol".

Oli eriti rõõmustav näha koorilikmete seas noori lauljaid, mis töötab selle, meie ainukese aktiivse segakoori tulevikku. Juubilaridele oli tervitusi tooma tulnud meie kõikide kooride esindajad. Esimeseks tervitas Eesti Lauljaskond Rootsis, toonitades Norrköpingi segakoori tähtsust meie laulupäevade ja laulupidude korraldamisel.

Järgnesid tervitused Göteborgi Eesti meeskoorilt, Göteborgi Eesti naiskoorilt eesotsas maestro Truusiga. Stockholmi Eesti meeskoorilt tõi tervitusi Rein Tubin ja Stockholmi naiskoori tervitusi andis üle E. Klemmer. Eesti Esinduse poolt tõi koorile tervitusi A. Pae. Koorile ja rahvatantsijatele anti üle palju kauneid lilli ja koorivanem Jaan Allas tänas kõiki külalisi Norrköpingi koori nimel lubades truuks jääda Eesti laulule koori uue lipu all.

JÜRI RAID

— — —

Jüripäeva koosviibimine Eskilstunas

Eesti skautlike noorte Viru lipkond koos Eskilstuna Skaudisõprade Seltsiga korraldab piduliku Jüripäeva koosviibimise pühapäeval, 25. apr. kl. 15.

Koosviibimine toimub bussijaama taga asuvas vabaaja veetmise majas (Fritiofsgård), sissekäik V. Storgatanilt.

Kavas on Jüripäeva kõne, noorte ettekanded, rahvatants ja seltskondlik osa jutuajamise, laulu, tantsu, loterii, kohvi ja kõbististega.

Toredale koosviibimisele on kõik teretulnud!

A. Küng ja Palme-reis

Andres Küng oli seoses Olof Palme reisiga Moskvas usinas publitsistlikus tegevuses, mh. avaldades avaliku kirja peaministrile Malmö Kvällspostenis ja suure artikli Stockholmi Svenska Dagbladetis kodakondsuse kitsimuses "Meie ei ole mingid venelased".

Mõlemal pool nõudis eesti pyhlitsist eestlasi ja baltlasi huvitavate kodakondsuse- ja inimõigiste küsimuste ülesvõtmist. Kvällspostenis näit. nõudis Küng, et perekonnad saaksid vabalt ühineda (ka Agapovi perekond), et vabadust nõudnud neli Tallinna-protsessi eestlast vabastataks, et baltlased vabastataks neile peale sunnitud "teisest kodakondsusest" ja et eestlased Eestis saaksid avaramaid võimalusi külla tulla Rootsi oma sugulastele ja omastele.

Svenska Dagbladeti artiklis käsitleb Küng põhjalikult nn. topeltkodakondsuse küsimusi ja nõuab küsimuse lahendamist võimalikult lähemal ajal.

Gulagi vangilaagri valvetornis istub ööd ja päevad mees laskevalmis kuulipildujaga kuna ümber laagri patrullivad KGB-mehed koertega. Pildid pärinevad Riia vangilaagri filmist.

Ameeriklane Gulag-laagrites sai kokku paljude eestlastega

Aleksander Dolgun: "En amerikan i Gulag" Askild & Kärnekull 1975.

Asja rootsikeeles ilmunud Dolguni vngilaagri elu käsitavas raamatus on juttu ka mõnest eestlasest.

Autor on sündinud New Yorgis Poola päritoluga vanematest. Tema isa läks 1933 Venemaale tööle tehnikuna: palk oli hea ja Ameerikas majanduskriis. Leping oli üheks aastaks, aga ta oli nõus seda pikendama kui perekond saab temaga ühineda — naine poja ja tütrega. Aastad läksid ja 1939 jooksis tagasipöördumine kinni Nõukogude bürokraatiasse. Isa mobiliseeriti.

Autor töötas Ameerika konsulaararhiivis Moskvas. Olles sõbraliku ja lahtise iseloomuga oli tal palju sõpru ja ta võttis elavalt osa välissuatkondade vastuvõtudest, külastas restorane nende ametnike, sõjaväeliste esindajate ja tütarlastega. Saatkonna õuel oli alaliselt sõiduvalmis pool tosinat amerrika sõiduautot, milliseid ta tihti kasutas Moskva tänavatel sõitudeks, nii oma lõbuks kuis asjaajamiseks. ka teostas ta registreerimata sõite väljaspoole Moskvat.

Pole siis ime, kui KGB hoidis tal silmad peal. Noor mees tagasihoidlikul ametkohal, elades luksuselu — nii saab elada ainult varjatud spioon.

1948 vangistati Aleksander Dolgun tänavai. Ta uskus, et see on arusaamatus ja vabastatakse järgmisel päeval, sest ta oli süütu USA kodanik ja saatkond slegitab asja. Kuid sellest kujunes pikaajaline ülekuulamine, sõidutamine ühest vanglast teise ja toores füüsiline piinamine, sest ta ei tunnistanud end millegis süüdi.

Ülekuulamine algas kell 21.30 õhtuti ja kestis päevast-päeva kella 5.30-ni hommikul. Äratamine toimus juba poole tunni pärast. Päeval pidi ta istuma voodi äärel, nägu pööratud ukse vaataeva poole ja hoidma silmad lahti.

Viletsast toidust, magamatusest ja peksmisest oli ta nii nõrk, et kaotas tihti teadvuse ja kukkus põrandale. Selle eest sai ta veel rohkem peksa, teda löödi nii kätega kui jalgadega. Mõnikord tuli arst, kuulas südant ja lubas "ülekuulamist" jatkata.

Moskva neljast vanglast: Lefortovo, Suhhanovska, Lubjanka ja Butõrka oli Suhharovska kõige raskem. Delgun oli üks väheseid, kes üldse mitmekuulise ülekuulamise seal üle elas.

Vanglate vahel sõidutati teda traatvõrgust puuridega autos, millel seisis reklaamtekst: "Jooge Nõukogude schampanjat". Moskva tänavapiiti kuulsid ka naised, kelledel alati oli kaasas nöörist punutud kandekott "avoska", sest võibolla saab kusagilt osta leiba, kapsast või kartulaid.

Moskvast viidi Dolgun Kujbõshevisse postivaguniteks moonutatud vagunites. Laagris asetati ta 5x13 m. põrandapinnaga barakki, kus oli 120 vangi, nende hulgas ka urkad-kriminaalvangid. Need hakkasid kohe ta väheseid eraritideid üle võtma. Tema järsk ja otsustav vastupanu imponeeris urkade pealikule — pahhan, nimetades teda dudhavikuks — julgeks hingeks ja võttis ta oma katise alla.

Urkade käes oli kõik võim. Kõige alam seisus neist oli "sjoda jobla", kes olid teistele teenitateks. Urkad ei tohtinud töod teha, eriti mitte vangla ehitustel ega korrashoiul.

Olid veel "suki'd", kes olid KGB käsilased. Neid vihati ja kui kätte saadi, siis nad poodi või kägistati surnuks. Sellepärast hoiti neid eraldi "tjestnagidest", kes ei olnud ümberpööratud (tjest = on, nagi = pidajat).

Ühes nurgas hakkasid kaks urkat sosistama kolme äsja kohale jõudnud eestlsega, kes olid politilised vangid. neil oli põrandal, baltlastele omased, hästi täidetud moonakotid. Kolmas urka võttis nende seljataga välja vana peidetud habemeajamise tera, pani selle varvaste vahele, löikas koti ülevalt alla lõhki ja noppis samuti jalgadega kotist välja vorste, leiba, taskurätikuid ja teepakke.

Seda tegi ta nii osavalt, et asjaosalised midagi ei märganud. Juhtus muidki traadikoomilisi olukordi. Ühel päeval olid kaks "sjobla-jobiat" ülesupitatud palja taguotsaga kõhuli ülemisel laval. Kolmas seisis tuletikkudega kõrval ja kui keegi lamajaist hüüdis: nüüd! siis süütas ta väljalastud gaasi, mis põles sinise leegiga.

Laagri elu oli raske: alatoitlus, raske töö ja haigused nõudsid päevas tosina elusid. Et niigi väikest toidunromi tervelt kätte saada, oli seatud süsteemi mitmed "tuftad". See tähendas töönormi täitmist ilma, et õieti teha mingit tööd. Näiteks laoti kivimurrus kolme mehe peale üles 3-kuupmeetriline kivihunnik, mis oli seest õõnes . . .

Õõsel piinasid vange lutikad. Neid oli nii palju, et seinast ja laest jäi mulje, et need liiguvad.

Laagris oli arstiks lätlane Arvid Atsini, kes oli sõbralik ja aitas vange väga palju, kuigi ta võimalused olid piiratud ja ravimeid vähe. Tema kaasabil sai autor omandada velskeri kgemused, mis aitas tema elu kergendada ja üle eelada 8 vangilaagri aastat.

Jägimiseks laagriks sai Dzejexhazgan, kus oli 3000 vangi. seal töötas ta vana eestlasest sepa Arnoldi pealelõjkjana. Arnold oli väikest kasvu, stike ja väga osav. Ta oli alati sõbralik ja ahivalmis.

Esines ka põgenemise katseid, kuigi laagrit ümbritsesid kõrged müürid, traataiad vahitornide ja surmatsoonidega. Sellele lähenedes tulistasid valvurid holatamata.

Kaks eesti poissi ronisid läbi väljakõigu torude ja kaevasid endid haisevasse massi, ainult ninad väljas. Nad kavatsesid öösel üle aia ronida, aga avasti, pesti külma vooliikuga puhtaks ja said 25 aastat lisaks.

Laagri haiglas töötas dr. Kask. Ta oli kodumaal "raadiodoktoriks" ja tema erialaks oli laagris olles laboratoorium: Vere- ja uriiniproovid, patoloogia j.m. (Dr. Mihkel Kask oli Pärnu mehi, oli dotsendiks Tervishoiu Valitsuses, vangistati 1940 ja töötas pärast vabastamist professorina Tartus, kus ta ka suri)2

Eksisteeris ka "Õigluse kogu". See mõistis surma ääraandjaid. Varjatult ohvrile lähenedes lausuti sõnad: "Õigluse kogu on mõistnud sind surma" ja vastavalt olukorrale viidi otsus kohe täide. laagri juhtkond ei saanud kogu koosseisule kunagi jälile.

Pärast Stalini surma muutus olukord kardinaalselt. Valvurid ja laagri juhtkond muutusid mõttetust toorusest äkki sõbralikuks ja abivalmiks, kärtes hiljemalt kättemaksu vabanevailt 17 miljonilt vangilt.

Vabaksiaskmise komitee koosnes neljast mehest: Partei keskkomitee, prokuratuuri, KGB ja politiliste vangide esindajast. Töö käis kiiresti, ainult mõned minutid vangi kohta. laagrid tühjenesid üksteise järele. Ka dr. Kask sai vabaks. Autor vabanes alles mõne kuu pärast ja sedagi tingimusi. Temalt oli vangis olles ära võetud USA kodakondsus ja tal keelati Ameerika saatkonda külastada.

Moskvasse elama adudes sai autor inglise keele oskajana tööle kirjastusse. Tehes ka lisatöid teenis ta külladaselt, et osta omale pruugitud auto. Selle parkimine tänaval oli autole häädaohtlik: rattad varastati alt ära. Põrandaalused ettevõtjad valmistasid siledad mutrid, mida tavaliised võtmed ei võtnud, vaid ainult spetsiaaine võti, mis sobis mutris leiduvateele aukudele ja just sellele autole.

Vargad töötasid suurte toruvõtmetega eriti kõva hammatusega mis keerasid lahti ümmargused mutrid. Siis valmistati mutritele peale pöörlev kest, mis käis ringi ja neist ei saanud ükski või jagu. Vargad avasid siis keskvõlli kapsli ja võtsid ära võlli mutri ning said kätte terve ratta.

Moskvas elades oli autori neaks sõbraks komandörkapten georg Tenno. Hea välimus, aristokraatne nina ja intelligentsed silmad. ta oli olnud sideohvitseriks ingiaste juures, kes konvoeerisid kaubalaevu Arhangelski ja Murmanski sadamatesse. Sai seal heaks sõbraks Inglise ritleja kapteniga, kes peale sõja ülendati viitseadmirakliks.

1948 jõuluks saatis ta Tennole tema lemmik-piibutubakat. Kuigi Tenno oli siis oma hea inglisekeele oskuse tõttu spioonide koolis, vangistati ta sidemete pärast välismaise viitseadmiraliga ja sai 25 aastatsunniitööd. Vabastati alles pärast Hrushtshovi amnestiat ja külastas siis tihti sugulasi Tallinnas (Eesti mereväes Georg Tenno nimelist mereväe ohitseri ei teeninud).

Tenno ja autor pidasid kogu aeg põgenemise plaane, sest nende suurimaks sooviks oli N. Liidust välja saada. Kõigile piirgutustele vaatamata see ei õnnestunud. Ka ei tahtnud ameerikased aidata, sest nad kartsid venelasi ärritada, kuna käis külm sõda..

Alles 15 aastat hiljem, oma õe Stella abiga, kes elas Ameerikas ja väsimatult töötas venna väljasaamiseks, õnnestus tal lahkuda N. Liidust. Otsustavaks sai välisminister Rogersi isiklik kõnelus Gromõkoga. nagu hiljem Solzhenitsõniga, nii ka nüüd tehti KGB poolt kõik, et väljasõitu takistada.

Vangistuses andis Dolgun omale ja sõpradele lubaduse: kirjeldada välismaailmale elust vanglates ja laagrites N. Liidus, mis oli ümbritsetud surmast — tarbetu, õel ja üksik.

HARALD MIHKELSON

Lundi-Malmö eesti pensionärid Taani

LUND, (EPL) — Väljasõidu Taani korraldab Taevaminemise pühal Lundi-Malmö eesti Pensionäride Ühing. See selgus Ühingu äsjasel järjekordsel kokkutulekul Eesti Majas, Lundis. Peale ettekande ärakuulamist sotsiaalala küsimustest, millega ennes Lundi Sotsiaalvalitsusest Elsa Sillaots-Sunesson, istuti ühises kohvilauas elavas vestluses.

Kokkutuleku avas Ühingu esimees August Mõttus, tervitades rohkearvulist kohaloleivat liikmesperet ja referenti. Eelmise koosoleku protokoll peale selle ettekandmist sekretär Meeta Kalmeti poolt kinnitati. Elavaks aruthusaineks oli ühisväljasõidu küsimus. See otsustati läbivilla omnibussil Taevaminemispühal, 27. mail Taani ja eriti Safari parki-loomaaeda.

Huvireis on ühepäevane. Sellest osavõtjaid palutakse end üles anda kas Meeta Kalmetile tel. 046/115 678, August Mõttusele tel. 046/775 380, Ellise Pommerile tel. 040/973 184 või Iida Pärtelsonile tel. 046/122 067. Viimaseks ülesandmise tähtpäevaks on esmaspäev, 3. mai kell 14 Ühingu järgmisel kokkutulekul Eesti Majas, Lundis. Samal kokkutulekul on lubanud kõneleda oma reisimuljetest Mehhikos ahiesimees Ilmar Anderson.

Edasi Meeta Kalmet kõneles oma vaatlustest ja muljetest Lundis toimunud organisatsioonide esindajate kokkutulekul, millest ta osa võttis Ühingu esindajana koos August Mõttusega. Elavaid sõnavõtte tekitas sellel koosolekul Heiner Erendi poolt algatatud mõte hakata välja andma 4 korda aastas ilmuvat bülletääni kaasmaalaste ja nende organisatsioonide tegevusest Lõuna-Rootsis.

Seda bülletääni pidanuks saama kõik 600 eesti leibkonda Skånes. Leiti, et sarnane harva ilmuv trükivahend ei täida oma ülesannet ja selle majandusliik kaigushoidmine seetõttu küsitav. Ühing otsustas selle kaasategemisest loobuda.

Ühingu juhatusest võtsid osa Eslövis Rootsi erakondade esindajate läänikonverentsist August Mõttus ja Helmut Riispere ja kuulasid, mida iga erakond olla korda saatnud. A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja ümberehitustöödest informeeris koosolekut Leonti Kiive, kes kuulub ehitajate aktiivsesse meeskonda. Ehitamisse all olevale suuremale klubiruumile on tellitud uued uksed, aknad ja kapid kööki. Sellele järgnevad värvimistöod.

Järgmise kokkutuleku kohvilaua katmise toimkonda paluti perenaistena Agate Riispere, Veera Viirsalu ja Klarissa Viirsoo. (EPL/O.V.)

Eksiilungarlaste ja slovakkide koostöö kokkulepe

Ungarlaste ja slovakkide vabadusvõitluse tulemusrikkamaks toetamiseks otsustasid läänes elunevad kaasmaalased endi tegevust ühtlustada ja koordineerida. See kokkulepe leidis kinnituse Ülemaailmse Keskorganisatsiooni" ühisel konverentsil märtsi lõpul Bernis.

Konverentsil käsitleti üksikasjaliselt ungarlaste ja slovakkide traagilisi probleeme ja oldi sunnitud konstateerima, et pärast ungarlaste ja slovakkide vabaduspüüdlusi 1956 ja 1968 on puudunud nendel rahvastel igasugused väljavaated oma soovi kohaselt elamiseks.

Ühenduses sellega otsustasid eksiil-ungarlaste esindajad eesotsas Bela de Padanyi-Gulyasi (ungarlaste keskorganisatsiooni abiesimees) ja dr. Fayga (keskorganisatsiooni väliskomisjoni esimees) ning slovakkide esindajad prof. Kirschbaum (slovakkide ülemaailmse keskorganisatsiooni abiesimees), prof. Löbl (keskorganisatsiooni nõunik, kes oli Tshehhoslovakkia Riigipanga president Dubceki ajastul) ja dr. Grébert (keskorganisatsiooni teiste rahvastega koostöötamise-komisjoni esimees) oma välisvõitluse tegevust kooskõlastada ja edaspidi vajalikke aktsioone viia läbi ühiselt.

Ühise sihi esimese faasina otsustati aktiviseerida tegevust kirjanduse ja teaduse maailmas, mille kaudu oleks võimalik tallestada ka mõlemi maa valmaseid varandusi.

Konverents kinnitas oma lõpukommünikees, et tihe ja usaldusliik koostöö kahe rahvuse vahel aitab liita ka N. Liidu poolt ikestatud teisi rahvaid ja seda mitte ainult siin- vaid ka sealpool raudeesriiet, kuid samal ajal kohustab vabaduses elavaid kaasmaalasi olema valvel läänе tsivilisatsiooni kaitsmiseks.

JA

• Pressi-tsitaate

SONNENFELDTI "VESKIKIVI"

Tänu salajase Sonnenfeldti nõupidamise detailide paljastamisele USA suursaadikutega Euroopas, on USA presidendivalimiste võitlusse tekkinud tugev välispoliitiline element president Fordi soovide vastu, konstateerib New Yorgi Vaba Eesti Sõna, kirjutades:

"Kassi lasksid kotis välja" ajakirjanikud Evans ja Novak, kes avaldasid välisministri Henry Kissingeri parema käe, ministeeriumi nõuniku Helmut Sonnenfeldti poolt salajasel instrueerimiskoosolekul ameerika ambassadooridele antud USA seisukoha N. Vene ja tema Ida-Euroopa vasallriikide vahekorra suhtes.

Nagu Evans ja Novak kinnitavad, väitis Helmut Sonnenfeldt, et N. Venei ei ole seni korda läinud Ida-Euroopa vasallrahvaid tasalülitada. Nendel rahvastel olevat säilinud soov iseseisvuse tagasiaamiseks. See olevat halb, sest iseseisvuse taotlustest võiks puhkeda 3. maailmasõda. USA huvides olevat kaasa aidata, et Ida-Euroopa rahvad täielikumalt kokku sulavad N. Venega.

Selline jutt on ristivastupidine ameeriklaste arusaamale ikestatud rahvaste õigusest vabaduse ning iseseisvuse tagasi saamiseks.

Presidendile, kes konstitutsioni põhjal on USA välispoliitika kujundaja ja on vastutav ka oma administratsiooni sammude eest, on mr. Sonnenfeldti jutt praeguses olukordas, valimiseteelsel ajal, nagu oleks tormiste voogudes ujujale veskikivi kaela riputatud.

Välisminister Henry Kissingerile, kelle kohalt lahkumist peavad tarviikuks paljud presidendi pooldajad, nende hulgas ka kongressimees Edward Derwinski, on mr. Sonnenfeldti "doktriin" nagu veskikivi kaela isikule, kes juba on vajumas. Sest Helmut Sonnenfeldt pandi välisministeeriumi nõunikuks välisministri enda soovil, hoolimata Kongressis esinenud tugevale vastuseisule mr. Sonnenfeldti varemaaja sidemete ning suhete pärast.

Välisminister Henry Kissinger on end juba lahti õelnud Sonnenfeldti doktriinist. Kuna tema kinnitusi enam alati ei saa võtta puhta rahana, oleks tarvilik, et ka Valge Maja ütleks selgel sõnal, mis on tõeliselt USA poliitika N. Vene ja ikestatud rahvaste suhtes, ja kes seda poliitikat ellu viivad. Sest viimasel ajal on korduvalt juhtunud, et Ida-Euroopa küsimustes president ütleb ühte, tema alluvad teevad teist.

Igal juhtumil on hea, et "Sonnenfeldti doktriin" avalikkusele teatavaks sai: ongi ülim aeg lõpetada USA huvide ohvriks toomine "detente" altarile.

Välisminister Henry Kissinger on end juba lahti õelnud Sonnenfeldti doktriinist. Kuna tema kinnitusi enam alati ei saa võtta puhta rahana, oleks tarvilik, et ka Valge Maja ütleks selgel sõnal, mis on tõeliselt USA poliitika N. Vene ja ikestatud rahvaste suhtes, ja kes seda poliitikat ellu viivad. Sest viimasel ajal on korduvalt juhtunud, et Ida-Euroopa küsimustes president ütleb ühte, tema alluvad teevad teist.

Igal kihtumil on hea, et "Sonnenfeldti doktriin" avalikkusele teatavaks sai: ongi ülim aeg lõpetada USA huvide ohvriks toomine "detente" altarile.

— Maruusja tuvikene, kas siina käisid viimasel parteikongressil?

— Njeet, a vot oleks miina sjeeda tjaadnud, et viimane on, a vot otsekohe oleks käinud.

"Võtke kaasa Venemaale WC-paberit"

NEW YORK (VE) — Grupireisist N. Venemaale avaldas R.W. Stock "The N.Y. Times'i" pühapäevases reisiosakonnas mõni aega tagasi kirjelduse. Sellele on tulnud nüüd rohkel arvul lugejaile kirju isikutelt, kes ise Venemaal käinud ja sealseid olusid näinud.

Alex ja Leah Harkavy'd kirjutavad lühidalt: 1. Hoolitsega selle eest, et teie mantlil oleks tugevast riidest või keltikesest nagipirats, kuna Venemaal kuskil ei ole näha riidepuid ja mantlid tuleb riputada lihtsalt konksu otsa.

2. Võtke kaasa oma tualettpaber Ameerikast, sest vene Aeroflot lennukil kui ka Venemaa hotellides on tualettpaber võimatult kare.

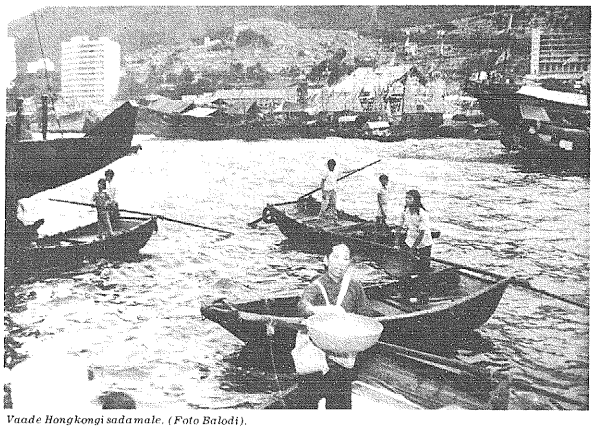
3. Venemaal on öösel raske taksot saada. Teid lihtsalt ei võeta peale. Seepärast hoidke alati käepärast avamata pakk ameerika sigarette. Kui te vehite sigaretipakiga, tuleb kohe takso.

Nõuanne tualettpaberi osas on küll põhjendatud, kuid Venemaalle on tualettpaberi sisseviimine tihti raske. Kahtlustuste-haiged tollimeetnikud teinekord harutavad kogu rulli lahti. et näha, kus on salakiri. .

Keegi Anna Stedman oli jäänud Venemaal haigeks. Ta kirjutab, et seetõttu ta sai nüüd nähe nõukogude kuulsat ravisüsteemi, mis pidi olema eesrindlikumaid maailmas. Kui ta hotellis tahtis saada arsti, tuli vaid "korraeit" (naisvalvur igal hotelliKorrusel). Lõppeks kutsuti kohale naisarst või õde.

Kui haige nõudis hapnikuaparaati, ayas arst vaid akna ja ütles, et nüüd tuleb hapnikku rohkem kui vaja.

Temperatuuri mõõdeti mingi noaaegse termomeetriga, millel oli puust vars. Lennuväljal lennukisse minnes oli naisarst pannud kõhimise kaitseks ta suule käteräti, mis enne seda oli olnud arsti enda kasutada käepühkimiseks.

Vaade Hongkongi sadamale. (Foto Balodi).

Keel identsuse andjaks Professor toob näiteks Balti vähemused Rootsis

Eesti lugejaskonnale varasemastki oma edumeelsusega vähemusrahvuste keele- ja kultuuriküsimustes tuntud rootsi keeleteadlane prof Bertil Malmberg on avaldanud ajaleht "Sydsvenska Dagbladet"i 6. apr. numbris silmapaistva kirjutuse kultuuride ja keelte vahekorrast. Kirjutuses – mis tegelikult on ameerika keeleteadlase Thomas A. Sebeoki uuemate teeside tutvustamine – puudutab prof. Malmberg järjekordselt vähemuskeelte säilimise tähtsust nii indiviidi kui ühiskonna seisukohast, tuues sümpaatsel kujul näitena balti pagulasgruppe Rootsis ja mujal.

Prof. Bertil Malmberg on Lundi ülikooli üldise lingvistika professor ja rahvusvahelise erikaaluga teadlane, kes viimasel ajal on eriliselt jälginud vähemuskeelte olukorda Euroopas. Ta on tuntud ka terve rea moodsate foneetikaõpikute autorina ja lähemaski lugejaskonnas populaarsust võitnud teosega "Språket och människan" (Keel ja inimene).

Ta oli üks esimesi Rootsis, kes välja astus Tornionjõe oru soomlaste emakeele õiguste kaitseks koolides. Samuti on ta teaduslikult selgitanud emakeele õpetuse tähendust ja vajalikkust vähemusgruppidele, avaldades vastavaid kirjutusi nihästi eriala kirjanduses kui tavalises ajakirjanduses. Viimasel on olnud oluline tähendus üldise suhtumise soodsamaks kujunemises, samuti uue sisserännupoliitika vormimises ja mõjustamises.

Seekordses artiklis, mille pealkirjaks on "I kulturernas tecken" (Kultuuride tähistel), üleb ta ms järgmist:

"Sõnad keeles on märgid selles väga spetsiaalses tähenduses, et need peegeldavad ja selgelt esindavad meie käsitust maailmast, milles elame. Nad katavad sisu, mis on seoses ühiskonna ja ideoloogiaga. Keel kui tervik kujuneb sellega – sümbolina või märgina – suurema mõtete, harjumuste, kultuuriliste traditsioonide ja sotsiaalse hierarhia kompleksiks, esindajaks.

Pidevalt saame näiteid sellest, kuidas erinevatele etnilistele gruppidele on just keel selleks, mida selle kõnelejate eneste poolt hinnatakse kui nende rahvusliku identsuse erilist tunnusmärki.

Nii kaua kui mingi minoriteet – algupärane või sisserännanu – jatkuvalt evib oma keelt, eksisteerib ta kui grupp ja on selgelt eraldatav teistest. Keel kinglib selle liikmeile nende identsuse, mis habrastub, muutub küsitavaks või kaob koguni, kui selle keele kasutamine lakkab.

Nii kaua kui näit. balti pagulasgrupid meie maal ja mujal maailmas säilitavad ja oma lastele ning lastelastele pärandiks annavad oma kodumaade keele, nii kaua säilitavad nad ka oma rahvusliku identsuse ja sellega koos muudki piiti kuuluvad kultuurijooned, nende eneste rõnnuks ja ümbritseva maailma kasuks. Variatsioonid on rikkus.

Niisama nagu kõigil vastavail juhtumeil muutub maailm ka siin vaesemaks, samas taktis millega näit. sovjeti surve samm sammult süstemaatiliselt elimineerib balti rahvaste ja balti kultuuri eripära. Ka provintsiaalne eripära on seotud teatud keeleliste tunnustega ja kaob kergelt koos viimaste kadumisega".

Kokkuvõttes lähtub Malmberg ideest, et kultuuride ja keelte vahel leidub palju laiem ja kandvam seos kui senini on osatud kujutleda. Keeleteaduses on praegu märgata suunda väiksemailt üksustelt (foneem, morfeem, lausel) järjest suuremate üksuste haaramisele ja kirjeldamisele, mis lõpuks peaks võimaldama ka kultuuride kui tervikute keelelist transformeerimist, tõlkimist.

Keelte vaheline tõlkimine kujuneb printsiibis võimalikuks vaid sel määral kui sisustruktuurid võimaldavad nende taastamist üldisematele, lihtsamatele ja võib olla ka universaalsematele tähenduskategooriatele. Kuulumine suuremasse semiootilisse tervikusse – mingisse kultuuri või kultuuriplirkonda – muutub sellega ühtlasi tõlkimise ja ülekande aluseks, võimaldades käsitamist, arusaamist ka üle keelepliiride.

Autor peab just seda nähet selgituseks asjaolule, et sisserändajad kergemini kohanevad miljöödes, mis meenutavad nende kodumaist, kui olemuselt täiesti võõras ümbruses. Tõlkimine, ülekanne on alati kergem, kui liigselt terav kultuuripiir ei ole eraldamas.

Kõnealusest artiklist selgub ka, et Malmbergil on valmimisel neid küsimusi käsitlev uus teos. Seda on põhjust huviga oodata.

V.U.

Richard Koolmeister:

TEE JA ORHIDEED

Idamaa tark õpetab: "Kolm asja on kahetsemisväärt selles maailmas: tublide noorte rikkumine vale kasvatusega, heade piltide teotamine mõistmatult pornitsemisega ja hea tee rikkumine vale ettevalmistusega."

Kui keeruline ja aeganõudev on tillukese tassi täie tee valmistamine, seda olen kogenud Liibanonis ja Süürias araablaste juures. Aga Kaug-Ida maadel on see veelgi põhjalikum, nagu seda kinnitavad reisijad ja vastav kirjandus. Neid tuleb tahes-tahtmatult uskuda. Aga ka tee joomine on omaette kunst, eriti kui tuleb seda nautida põrandal istudes. Ning idamaine tarkus õpetab jälle: "Ära sa palu endale tooli istumiseks, kui pereravhus istub põrandal."

Põrandal istumine, mitte ainult tee joomisel ja üldse söömisel, vaid ka töötamisel ja kauplemisel ning põrandal lamamine magamisel, on muidugi harjumise ja härjutuse tulemus. Millest niisugune imelik harjumus, seda ma päris täpselt ei tea, ma ei tea ka, kas meie rätsepad on pärinud oma ristijalul laual istumise kunsti viimselt Idamaalt.

Aga seda ma tean, et põrandal istumine ei ole mitte ainult vaipade ja patjadega mugavaks tehtud vaid ka põrandad on erilise väga vanaaegse, nüüd pisut moderniseeritud, küttesüsteemiga soojendatavad. Selles on palju, mis tuletab meele vanade roomlaste kütmise viise, nagu neid on hästi säilinud Liibanonis ja Itaalias, eriti Sitsiilias.

Ma mõistan neid kütmise viise uurides nüüd paremini ühe Kaug-Ida kõrge vaimuliku imelikku küsimust, mida ta esitas mulle Saksamaal Coburgi lossis ühes Lutheri toas suurt keskaegset ahju nähes: "Mis see on?"

Tuleb see nüüd tee joomisest või äritsemisest põrandal istudes, seda ma ei tea, kuid kirjalikud ja suulised jutustused kinnitavad, et nad pole Euroopas näinud niisugust elavat ja vilgast äritegevust. Arvatavasti aga tuleb see sellest, et näiteks Hongkongis, Söulis ja Bangkokis on odavate tollivabade ja hinnatavate kaupade tõttu ühepäeva turiste väga rängalt.

Eriti Söulis olevat taolisi ühepäeva turiste Jaapanist. Näib, et jaapanlastel on külluses raha ning Korea külastamine tasuv äri. Eriti varustavad nad seal endid riietega, aga ka muudki ostetakse, nagu näiteks vääriskive.

Muide, Korea, eriti aga Hongkongi odavad riided valmistavad Euroopa tekstiilturul palju muret. Näitena olgu mainitud Saksamaa, kus tekstiilturul võistledakse odavahinnaliste aga väärtuslike riiete pärast nii elavalt, et seal kõneldakse Hongkongi-impordi pokkerimängust. Ka mujal esineb sama hasartmäng odavate riiete importeerimise eesõiguste pärast.

Kui vanasti sõideti Rodose saarele, et end varustada tollivaba riietega, siis nüüd pakub palju suuremaid soodustusi Hongkong. Sõul j.t. Kaug-Ida maade linnad. Aga kogu see äri käib käsi-käes tee joomisega, täpselt nii nagu araablaste juures. Enne tee, siis äri.

Tee joomine on aga ka ühendatud ilu mõistega. Ja ilu, sellest pole ilmsesti Kaug-Idas puudus. Imetlemisväärselt ilusad kodud (jõukamad klassid muidugi), haruldased kaunid aiad ja muinasjutulised pargid kõnelevad küllalt selget keelt nende rahvaste ilumeelest. Kui Hollandi orkuulus oma tulpide poolest, siis Tai omakorda on kuulus orhideede poolest.

Viimaseid on koguni metsikult kasvamas. Aga suurt rõhku pannakse orhideede kasvatamisel nende värvidele, vormidele ja lõhnale. Igal aastal jagatakse Tai orhideede seltsi poolt auhindu orhideede kasvatajatele, kes on saavutanud parimaid tulemusi.

Kuna nüüd on juttu orhideedest, siis ei saa vaikides mööda minna sellest, et oli aeg, mil orientaliste (Idamaa keelte ja kultuuri uurtjaid) peeti inimesteks, kes tegelevad luksusteadusega, mida nimetati "orhideede teaduskondadeks" ja mida iseloomustati kolme sõnaga: ilus, kallis, kasutu.

Aga nüüd on see "orhideede ala" kujunenud väga ulatuslikuks teaduseks, mis kannab orientalistika nime, kuid hõlmab loendamatut arvul eriharusid nagu, arabistika, egüptoloogia, indoloogia, türkoloogia j.t.

Lõpuks on huvitav märkida, et Korea filoloogid, orientalistid ja ajaloolased on viimasel ajal asunud seisukohale, et Korea keel kuulub Uraal-Altai keelkonda, millesse kuuluvad Soome-Ugri keeled. Ajalooliselt olevat see nõnda, et 8000 a. e.Kr. on Koreasse sisse rännanud lainete kaupa mitmete eri suguharude matriarhaalsed hõimud, kellede hulgas olid muuseas ka Ugrid.

Viimaseid hõime on pidanud olema nii rohkesti, et see rahvaste segule (mongoolid j.t.) vaatamatult, ugride mõjud keele kujunemisel on olnud määravad. Korealased on muide väga uhked oma kirjakeelele, mille kiri on loodud Korea teadlaste poolt 1419–1450 a. vahel. Nad on ka uhked, et juba enne Gutenbergi trükikunsti leiutamist, oli see kasutusel selge.

Igatahes on nende huvi usulise kirjanduse vastu olnud suur, mida kinnitavad tempite rikkalikud raamatukogud. Viimaks. Veel on need maad vabad. Veel jõovad nad rõõmsalt põrandal istudes nautides teed ning imetleva orhideede ja teiste illede ilu. Aga kui kaua?

Kuubalaste lahingvõime

WASHINGTON – Ühendriikide salaluure on kogunud andmeid Kuuba sõdurite võitlusvõime kohta Angoolas.

Nagu selgub saadud informatsioonist on kuubalased treeninguta ja halvasti relvastatud ja varustatud pärismaalaste vastu, kuid nad ei ole võimelised edukalt võitlema sõjalise väljaõppe saanud ja hästirelvastatud sõdurite vastu.

Kuubalaste moraali demonstreeris ühe sõjavälasse põgenemine Angoolast varastatud portugali lennukil, millega ta lendas Lissaboni, paludes seal poliitilist asüüli. Mees leidis, et Kuubal ei ole midagi tegemist Aafrikas.

Vaidlus meie tulevikust ei annud uusi lahendusi

Stockholmi Eesti Ühing korraldas kolmapäeval, 7. aprillil, Medborgarhuseti koosolekutesaalis diskussiooni-koosoleku eestluse ja eesti kultuuri säilimise väljavaadete ja võimaluste üle paguluses. Vaidlused juhatas sisse laudkonna diskussioon, millest võtsid osa kirjanik Raimond Kolk, arhitekt dr. Ervin Pütsep, büroodirektor Alur Reinans, publitsist fil. kand. Alex Milits, kirjastaja Lembit Kriisa ja ajakirjanik Tarmo Sepp. Laudkonna diskussioonile (sõnavõtjate järjekord määrati loosiga), järgnesid läbirääkimised, kus sõna said ka saalisistujad publiku poolel. Arudusane elulisus ja aktuaalsus, samuti diskussioonist osavõtjate koosseisu mitmekülgsus lubas loota huvitavaid seisukohavõtte ja elevusrikkaid vaidlusi. Ja seda me saime.

Äratas tähelepanu, et laudkonna koosseisu ei kuuhunud ühtki naist, kuigi diskussiooni all olevad probleemid puudutasid olulises osas eestluse taimelava, meie kodusid, kus naisel ja emal on etendada sageli otsustava tähtsusega roll.

Stockholmi Eesti Ühing on üks meie vanemaid ja teojulgemaid seltskondlikke organisatsioone ning tegutses varematel aastatel Eesti Rahvusliku Liidu nime all, äratades tähelepanu oma sisukate, sageli uudsete üritustega. Muide, väärib meenutada, et Andres Küngi, kes pagulaseestlaste peres on nüüd üldtuntud isiksus ning kelle artikleid ja sõnavõtte jälgitakse suure tähelepanuga, tõi meie laiema avalikkuse ette ta esinemine ühel Eesti Rahvusliku Liidu kõnekoosolekul vanas Eesti Majas, äratades sel koosolekul üldist tähelepanu noorele generatsioonile omaste julgete ja uudsete seisukohtadega ning ta rakendus peatselt pagulaseestlaste vabaduspüüdlusse aktiivse kaastöölisena.

Eestluse ja eesti rahvusliku kultuuri püsimise ja arengu väljavaated paguluses on mitmekülgne ja laialaulatuslik probleem, mis eriti viimastel aastatel on korduvalt päevakorras seisnud nii sõnavõttudes mitmesugustel kokkutulemistel kui ka ajakirjanduse veergudel. Mingit patentlahendust pole veel leitud. Kuid need on pakilised küsimused ning nõuavad arutamist ja lahendamist juba lähematel kuudel-aastatel.

Vaidluskoosolek Medborgarhusetis Stockholmi Eesti Ühingu esimehe Nikolaus Metslovi juhatusel oli teretulnud panuseks. See kestis hea hoo ja asjalikkude sõnavõttudega pisut üle kahe tunni.

Alur Reinans esitas Rootsi viimase rahvaloenduse andmetel koostatud statistilise ülevaate eesti rahvusgrupi arvulise koosseisu ja vanaduse kohta, millele võime tugineda oma rahvuslike probleemide arutamisel.

Lembit Kriisa tutvustas lähemalt ühte ankeeti pagulaseestlaste kultuuriliste huvide üle, mida hiljuti tema poolt juhitav kirjastus ja kaubanduslik ettevõte korraldas oma tellijate peres ja ostjaskonnas. See oli esimene, piiratud ulatusega katse ühe firma raames. Võibolla peaks mõni erapooletu keskorganisatsioon korraldama ulatusliku uurimuse pagulaskonna kultuuriliste huvide üle?

Ervin Pütsep oma sõnavõtus oli suhteliselt optimistlik – oleme teinud kõik mida antud olukorras on võimalik olnud teha.

Raimond Kolk väitis mõnusa huumoriga et ümbritsev ühiskond pakub meile mitmekülgseid võimalusi oma huvide rahuldamiseks. Elame vabas ühiskonnas, meile ei avaldata survet ümberrahvustamise suunas ja see olukord teeb meid loiuks oma rahvusliku kultuuri küsimustes.

Alex Milits juhtis meie tähelepanu rahvuslikule vastupanu-liikumisele okupeeritud kodumaal ja vajadusele luua kontakte selles suunas, et ammutada inspireerivat ergutust.

Tarmo Sepp arvas põhjendatult, et kui meie nüüd eestluse ja eesti kultuuri edasise arengu küsimuses paguluses seisame tõsiste raskuste ees, eriti järelkasvu rindel, kannab vastutust selles asjas vanem põlvkond. Noorte rakendumine juhtivatesse ülesannetesse on toimunud liiga hilja ja mitte vajalikus ulatuses. Noorte püüdlustesse suhtukse lühinägeliku, tihti ebaasjaliku kriitikaga. Vanad peaksid mõistma, et noortel on oma elustiil.

Tundus, et rohkearvuliselt kokku tulnud koosolejad olid heas valdlushoos ja sõnavõtud oleksid võinud edasi kesta. Kuid aeg oli piiratud. Avaldati soovi, et selle, meile nii olulise probleemi arutamiseks võiks korraldada edaspidi uus vaidluskoosolek. Näis, kas seda peab tegema veel kord Stockholmi Eesti Selts (kelle ressursid on piiratud) või korraldab selle asja mõni meie keskorganisatsioon.

EDR

Connecticutis USA-s sur 4. märtsil Karl Uibo, sünd. 5. juulil 1893.

USA-s suri Rein Neljandi.

Toronto Eesti Maja uusehituse valmimisel oli üks esimesi kes nendesse varutud ruumidesse asusu E.V. aupeakonsul Ilmar Heinsoo, kes siia üle tõi nii temale kuuluva kindlustusbüroo kui ka E.V. konsulaadi asjaajamise, (Foto Voitk).

Õpetaja Juhan Suurkivi Kongressi Esindajatekoja esimehe Carl Alberti ametiruumis, Washingtonis, enne palvust, mille ta pidas Esindajatekoja koosoleku eel E.V. 58. aastapäeva puhul. Õp. Suurkivi sponsoriks oli rahvasaadik Robert Edgar (Dem. Broomhallist, Pa.). Seisavad vasakult: Robert Edgar, õp. Juhan Suurkivi, Carl Albert ja Esindajatekoja vaimulik Edward Latch.

Ernst Idla tütarde Daisy Idla-Nilssoniga ja Ingrid Idla-Thidermaniga 75-ndal sünnipäeval koos Idla-Föreningu eestlasest juhatuslikme toimetaja Mari Ann Karupääga (Idla kõrval valges pluusis) (EPL-foto Lepper).

Elu eesti noortegevuses

"Eesti radadeli" on teose pealkiri, mille raamatuaasta peakomitee esimees Herbert Michelson justkui raamatuaasta lõpupunktiks teda 70-aastase sünnipäeva puhul õnnitlenuile kätte on saatnud ning soovijaile omandamiseks müügilauale pannud.

Teos on ülekaalukalt mälestusraamat. Aga mitte päriselt. Selle alapealkirjas öeldakse, et see on "raamat noortele ja vanemaile, kodudele, kirjanduse sõpradele, noorsootöö- ja spordihuvilistele". See vastab sisule päris hästi. Mälestuste vahele lapsepõlvest ja kooliajast, samuti kui tegevusest Postimehe raamatukaupluse juhatajana, skaudiliikumise tegelasena ning lõpuks sportlasena, on lükitud lühikesi ajaloolisi ülevaateid.

Varustatud 46. pildi ja ühe faksimiiliga, moodustab see 222-lk, raamat kahtlemata sobiva lugemisvara noorele ja vanale, eriti aga muidugi noorsootöö sõpradele.

Autor on teatavasti viimne elusolev Eesti Skautide Maleva Peastaabi liige aga olulisem on sellest siiski, et ta eesti skautlusega liitus peaaegu ühenaegselt selle tegeliku algusega ning selele truuks on jäänud tänapäevani. Lühikeste ajalooliste ülevaadete ja mälestuste najal rullub ses raamatus lahti terve eesti skautluse ajalugu ja seda täiendusena 1962 ilmunud koguteosele "Eesti skautlus 50 a."

Selgub ju tolles koguteoses puudutamata üksikasju, mille tulemuseks on, et eesti eluavaldustest tohiks nüüd skautlus olla kõige üksikasjalisemalt valgustatud alaks. Seda ületada võiksid ehk ainult väga piiratud liikmeskondadega organisatsioonide (näit. akadeemiliste intiimorganisatsioonide) siseelu puudutavad ülevaated.

Allakirjutanut eriti huvitanud üksikasjana võiks mainida Herbert Michelsoni poolt 1939 trükki toimetatud koguteose "Eesti skautlus 28 a." ühe eksemplari olemasolu ja asukoht. Selleest peaks ju moodsa fototrüki meetodi abil olema võimalik välja anda uustrükki. Skautide ja eriti kõnesoleva teose autori äraproovitud organiseerimisoskuse juures ei peaks niisuguse asja korraldamine olema raske.

Seni oli 1939 koguteosest kättesaadaval ainult üksikuid vaevaliselt loetava kvaliteediga fotokoopiaid ja peale selle oleks niisugune üritus sobivaks ninanipsuks Eesti praegustele võimumeestele kes jatkuvalt arvamisel on, et neil õnnestus see raamat raiepakul kirvega surmuks lüüa.

Ühe teise haruldase dokumendina on autoril olnud kasutada skautide maailma-jamboreedel, Rover-mootidel ning rahvusvahelistel skautide konverentsidel loodud sõprussidemete kaudu hangitud skautide rahvusvahelise büroo juhataja kolonel Wilsoni aruanne Eesti külastamise kohta 1938. See dokument väärinuks küll tõlkes avaldamist in extenso, ükskõik kui pikk see ka poleks.

Seelàbi suurenenuks kõnesoleva mälestusraamatu sisuline väärtus kaugelt üle praeguse lugemisraamatu taseme. Selles nüüd avaldatud kokkuvõtte

Herbert Michelson, rahvusvaheliselt tuntuim eesti skautluse tegelane ja äsjase Eesti Raamatuaasta organiseerija ning esimees avaldas oma mälestusraamatu "Eesti radadelt".

väärtust vähendavad omakorda vahele lükitud viis "vahemärkust", milledest sisu järgi otsustades pealegi kaks näivad samuti refereerivat kolonel Wilsoni aruannet.

Autori välislaagrite osavõtust on haaravaim Hollandis peetud jamboree kirjeldus, kus toimus liikumise juhi lord Baden-Powelli jumalagajätt. Ka tema sõnavõtt samal ajal Haagis peetud ühekesandal skautide maailmakonverentsil sisaldab järgneva arengu suhtes erakordselt huvitava tähelepanu juhtimise.

Sõnavõtus avaldas Baden-Powell kartust, et asjade senisel kujul edasi arenedes oleme ühel heal päeval üleorganiseeritud. Ja selles ei ole süüdi mitte süsteem, vaid kuidas seda rakendadatakse. Meil tuleb tagasi minna oma kasvatuse lihtsate algprintsiipide juurde mängu kaudud, oli olnud B.P. viimseks manitsuseks.

See arvamisavaldus on tähelepanuväärne, eriti kui silmas pidada mis ajal see esitati. Järelsõja aastatel skautluses tolmunud arengu valguse peame vist küll kõik tunnistama, et Baden-Powelli 1937 avaldatud kartus osutus igati põhjendatuks.

Kõnesoleva mälestusraamatu skautlust käsitlevad 34 lk, osutuvad teose kõrgpunktiks. Kuigi ka neil lk-del esineb kordamisi nagu teisteski osades ja isegi lahkuminevate andmete esitamist (võrdel näit. 1921 Soome matkast osavõtnute arvu lk. 121 ja 124) ületab noorsooliikumise käsitlus kõike muud nii huvitavuselt kui ka väärtuselt. Spordiliikumisele pühendatud lõpupeatükl 20 lk. käsitlus on juba hoopis üldsõnalisem ja katkendlikum.

Raamatu üheks vooruseks on kahtlemata selle huvitavuse tõusev tendents. Võrdlemisi üllatavalt ja vastupidi mälestusraamatute enamusele, osutuvad lapsepõlve käsitlevad peatükid võrdlemisi vähetlevaiks. Seda eriti üks neist, kus üksikasjalikult loetletakse perekonna sugulussuhteid.

Nähtavasti kuulub see aga kohaliku traditsiooni hulka, kuna samast kihelkonnast pärinenud J.V. Veski mälestused algavad täpsalt samal viisil. Peaaegu ainukese erandina nende lapsepõlve peatükkide hulgas torkab silma see -viis kuidas kirjeldatakse kalapüügiriistade ehitust. Seal avaldub pika skautlemise aja jooksul omandatud rutiin, mis ilmselt inspireerinud on ka teises ühenduses esitatud kirjeldust kuidas kõideti postiteel saadetavaid raamatupakke.

Kooliaja kirjeldus on siiski juba huvitavam, kuna see näitab kuivõrd uskumatult kiilustatud oli Esimese maailmasõja aegsete koolinoorte koolitee. Tundub uskumatuna, et niisuguseis sageli muutuvais õppetöö tingimustes üldse sai saavutada mingeid soodsaid tulemusi. Ilmselt oli see siiski võimalik nagu seda kujukalt näitab autori isiklik läbilöömine eluteel.

Autori elukutseks sai raamatukaubandus, nii et tema sattumine raamatuaasta peakomitee esimeheks ei olegi nii juhuslik. Alustanud Tartus Postimehe raamatukaupluses õpipoisina 1921 oli ta hiljem 14 aasta jooksul selle ettevõtte edukaks juhatajaks. Igaüks, kes neil aastail seda äri külastas võib tunnistada missuguse asjatundlikkusega selle nii otseses kui kaudses tähenduses valguskiilase raamatukaupluse tegevus toimus. Peale otseste tööülesannete tutvustatakse mälestuste selles osas ka eesti raamatukaubandust üldisemalt. Samuti leiavad kirjastusühisus Postimees, selle ajalehetoimetus ning ettevõttega ühel ehk teisel viisil seotud silmapaistvad inimesed vajalikku tähelepanu.

Viimaksaminitud kirjelduse, samuti kui mõnede teiste osade vahele lükitud ajaloolised tagasivaated osutuvad küllaldasiks, mida aga kahjuks ei saa öelda 1917—19 sündmuste käsitluse kohta. Viimane osutub selleks liiga konspekliivseks ja katkendlikuks, et anda neist keerulistest aegadest meie noorsoole ettekujutust, mis on olnud autori eesmärgiks.

EVALD UUSTALU

Lapsevanemaile:

KODUÕPETUS

Eesti rahvusliku õpetustöö raskuspunkt siin vöörsil on langenud meie kodude õlgadele. Ka Stockholmi ja Göteborgi eesti lastevanemad, kes on saatnud oma lapsed sealseisse eesti koolidesse, peavad ikkagi osa eesti rahvuslikust õpetustöést oma õigadele võtma, eriti mis puutub eestikeelse kirjavara kodusele lugemiseale kaasaaitamisse, õhutamisse ja hoolikasse järelevalvesse.

Palju suurem koorem langeb neile lastevanemaile, kelle lapsed käivad küll eesti lastealas ja täienduskoolis, kuid kus töötatakse ainult üks kord nädalas, ja mõned suved suvekodus. Veel suurem töökoorem langeb neile lastevanemaile, kelle lapsed ei käi üheski eesti koolis ega suvekodus.

Nendel tuleb teha ainuüksi koduõpetuse raamides ja võimalustes kõik, mis on vajalik eesti rahvuslikuks õpetus- ja kasvatustööks, et nende lapsed ei läheks eestlusele kaduma. See risk suureneb järjest!

Eesti rahvuslik koduõpetus algab hällist alates. Kui ema on eestlane, siis on loomulikult lapse esimeseks kõnekeeleks eesti keel, mille sõnavara omandamiseks tuleb kasutada kõik käepärast olevad võimalused. Kus ema on mitteeestlane, seal tuleb isal alustada eesti keele õpetamisega mõned aastad hiljem, kuid tinglmata juba eelkoolieas.

Lapsed on normaalselt võimelised õppima kahte keelt juba enne kooliikka jõudmist. Keelte õppimine läheb lastel eelkoolieas kiiremini ja hõlpsamini kui meil üldiselt arvatakse.

Juba eelkoolieast alates ainult isade abil eesti keele heade tulemustega õppimise kohta on allakirjutanul rohkesti rõõmustavaid näiteid Rootsist ja mujaltki.

Lapsed igatsevad neile ettelugemist, eriti õhtuti voodis enne uinumist. Seda tuleb teha järjekindlalt mitme aasta vältel. Peale eesti keele õppimise on sellistel ettelugemistel suur üldkasvatuslik väärtus: need aitavad kaasa lapse fantaasia arengule.

Laste fantaasiapuudus tuleb ilmsiks hilisemas koolieas. Koolipraktikas on seda puudust juba ammu tähele pandud, eriti meie koolides (täienduskoolides) siin vöörsil. Ettelugemiseks on sobiv näiteks Helga Nõu "Oi, ol, ol, mis juhtus?" ja muidugi palju muid teoseid, mida ei jõua siinkohal märkida.

Eesti keele lugemisoskuse algmete omandamisega võib normaalselt alustada juba lapse 5. eluaastal, mõnedel juhtudel isegi varem. Viimase aja uurimuste, kogemuste ja tähelepanekute järele võib enamus lapsi omandada lugemisoskuse algmed juba eelkoolieas.

Lugemisoskuse omandamise eelastmeks ja selle vastu huvi äratamiseks on pildiraamatute vaatlemine ja arutlemine ja vastavate lühilookeste ettelugemine. Lugema õpetamise alustamisel tuleb arvestada lapse nägemis- ja tajumisvõime arenguastet.

See ilmneb lapse huvist tähtede ja nende kombinatsioonide-sõnade vastu. See ongi signaaliks lugema õpetamise alustamiseks.

Lapse intellektuaalsed võimed arenevad hüppeliselt. See kehtib ka lugemisvõime kohta. Tähelepanelik lapsevanem on märganud, et lapsed vahete-vahel tüdinevad lugemisest, nad ei taha enam lugeda. Siis me jätame lugemise sinnapaika ja tegeleme millegi muuga. Varsti tuleb lapsel lugemishuvi tagasi.

(Järgmises "Lastevanemate nurgas" vaatleme koduõpetuse käiku lapse koolieas ühes vastavate ühivahendite ja kirjanduse loeteluga).

H. Rajamaa

Lakewoodis USA-s suri 6. märtsil Rein Neljandi, sünd. 1. mail 1890 Võrus.

Astes Eestis suri 18. märtsil Friedrich Eduard Pihel, sünd. 21. juunil 1885 Kaarmal.

• *Uudiskirjandus*

EESTI KIRIK

Nr. 1. 1976. Stockholm. Ajakirja sisu juhatab sisse peapiiskopi karjasekiri Palvepäevaks. Õpetajad M. Saar ja Elmar Kuusler on kirjutanud Vabariigi aastapäeva puhul, praost Elmar Kiviste on luuletanud. Kirjutusi on praost Aunverilt ja praost Koolmeistrilt. Peapiiskop annab põhjaliku ülevaate Kirikute Maailma Nõukogu V täiskogu koosolekust. Reet Järvik kirjutab huvitavalt eesti kirikukeele arengust aegade jooksul. Abipraost Eduard Kägi vaatleb pikemas artiklis teoloogia ja loodusteaduse suhteid. Thomas Vaga on kirjutanud järelehüüde õpetaja karl Koolile. Ajakirjale on lisatud värvitrükis "Laste Kirik".

RAHVUSLANE.

Detsember 1975. Nr. 42. Toronto. Väljaanne kannab enam poliitilise bülletääni kui ajakirja ilmet. Suurem osa väljaande sisust käsitleb Kanada eestlaste sisekonflikte, tulipunktiga ikka veel omaaegse "Sirgeaadi" ümber. Peale selle leidub välispoliitilisi pudemeid ja Jaan Malga (Arnold Sepa) sulest fóljeton "Uppàimsest" ja kargamisest".

RAHVUSLIK KONTAKT.

Nr. 1. 1976. Stockholm. Ajakirja pühendab sisse Esinduse laureaat Arno Vihalemm luuletusega Semikoolonist. Ants Kippar annab ülevaate Eesti välisesindustest. Voldemar Kureselt on pikem kirjutus Otto Puki 25-nda surmapäeva puhul, milles osaliselt täiteerib oma jaanuarikirjutist 25 aasta eest.

Optimistlikust vaatlekohast vaatleb vabadusliikumisi Venemaal Arkadi Stolõpin Pe Käbini vestleb filosoofilisel teemal "Sartre ja Eesti sõdur". Märt Raud arvustab pealkirja all "Monument Eesti põllumehele" Abel Käbini raamatut "Vaim ja muld." Sulev Tallo meenutab eesti Kandle Jussi (J. Rosenstrauchi) ja tema soome kolleegi Teppo Repot. Hugo Salasoo annab ülevaate Eesti Arhiivist Kanadas.

TULEHOIDJA.

Nr. 1. 1976. Göteborg. Ajakiri sisaldab pikema artikli Rain Rebaseelt tema suvel 1939 Eestis sooritatud jalgrattamatka mälestustest. On kirjutatud "Kalevipojast" ja eesti vastlapäevast. Intervjuu on tehtud gaider Elsa Raudsepaga. Lisaks sisaldab ajakiri tavakohaseid ja rikkalikult fotodega varustatud ülevaateid skautide tegevusest eri mandritel.

Eestlasi esitleti Sydneys Ameerika asepresidendile

SYDNEY (EPL) — USA asepresidendi reisil Austraaliasse andis Ameerika-Austraalia ühing tema auks Sydneys banketi, kus muide NSW osariigi peamhinister Sir Eric Willis Nelson Rockefellerile esitles Sydney avaliku elu tegelasi.

Nende hulgas olid kutsutud ka Sydney Eesti Seltsi esindajad — esimees Tiiu Kroll ja dr. Rein Simmul ning Wollongongi eestlaste esindaja Kiviaru abikaasaga. Korraldava organisatsiooni liikmena viibis banketil ka Edgar Aavik.

NSW osariigi peaminister esitles Nelson Rockefellerile ja tema abikaasale Sydney Eesti Seltsi esimeest Tiiu Krolli, kusjuures Happy Nelson, kuuldes, et tegemist on eestlasega ruttas ütlema "I love Estonians" ja tundis koos abikaasaga huvi Baltimore'is toimuvate Eesti Päevade vastu suvel.

Asepresident tähendas, et kui tal midagi ette ei tule riiklike ülesannete alal, siis katsub ta külastada ESTO-76 üritusi.

Stockholmi Eesti Majas kohtasid Tallinna linna tütarlaste gümnaasiumi endised õpilased. Pildil esireas vasakult Magda Kint, Hedvig Vedebjär, Tamara Rost, Selma Suving, Hilda Luts, Elisabeth Mesikep, Erna Triumph, Alide Pastak, teises reas Ruth Talts, Hilda Kallaste, Marfella Olsson, Helga Rensir, Linda Berggren, Salme Kuldvere, Ene Neo, Mary Lukas, Linda Neuman, Aino Joandi, Virve Rebane, kolmandas reas Asta Falk, Lilli Kärk, Else Tomingas, Maimu Suare, Juta Strauss, Helje Albo, Anne Koit, Astrid Mägi ja Linda Konnist (Foto Trummer).

Göteborgis toimus Eesti Komitee kohaliku osakonna koosolek. Esireas vasakult G. Peet, A. Jakobson, L. Meria, J. Kilström, H. Rohtla ja M. Kastanje. Tagareas J. Nõmme, B. Meria, J. Sütt, A. Aas, A. Miks, M. Meria, R. Karro, H. Velbri, A. Toomus, E. Harjula, A. Metzlow, E. Kimberg, Ö. Peet, V. Randmaa ja E. Odraks. (Foto Kopler).

USA hingab kergemalt Portugali arengu tõttu

WASHINGTON (Eesti Päevalehe kirjasaatjalt) — Ameerika Ühendriikide valitsusringkondades ja avalikus arvamuses tuntakse rahuldust selle üle, kuidas on kulgemas Portugalis. Öeldakse, et on sündinud "Portugali ime". Selle all mõeldakse, et kahe aasta jooksul, läbi sügava rahutuste perioodi, millega kaasus kommunistliku riigipöörde oht, on Portugal välja jõudmas parlamentaardemokraatliku korrani.

Praegune relvajõudude möödukat tiiba esindav autoritaarne valitsus on kuulutanud teatavasti välja vabad parlamendivalimised aprillikuul ja neile järgnevad presidendivalimised juunis. Arvatakse, et kuigi eelolleval perioodil ei puudu võimalus, et Portugal saab uuesti lükatud poliitiliste tormide keerisesse, on siiski palju suurem võimalus, et käesoleva aasta esimesel poolel rajatakse Portugalis demokraatlik kord.

Sündmused Portugalis on siiski veel arenemisjärgus. Aga praenu näib, et on suudetud vältida asju, mis alles mõne aja eest olid ähvardavalt päevast-päeva ukse taga — varine kodusõda, kommunistlik riigipööre, majanduslik kokkuvarisemine, või parempoolne riigipööre. Portugali valitsev sõjaväeohvitseride grupp on suutnud kõiki neid ohte vältida sellest saadik, kui 25. aprillil 1974 kukutati Salazar-Caetano parempoolne diktatuur.

Portugal on ka saanud vabaks oma kolonialistest Aafrikas, mis olid kujunenud talle kiviks kaela, eriti majanduslike kulutuste pärast. Ei saanud ja ka de Gaulle ennem Prantsusmaad stabiilisele alusele nii poliitiliselt kui majanduslikult, kui ta suutis läbi lõigata poliitilised sidemed Prantsuse koloonlatega Aafrikas.

Eriti head meelt tuntakse Washingtonis selle üle, et Portugal on edasi jäänud Nato sõjalise pakti liikmeks ja läänerrikide liitlaseks. vahepeal oli tõsiseid kartusi, et olukord Portugalis võib selleni välja viia, et Portugal mitte üksnes ei lahku Natost, vaid et Portugalist saab esimene riik Lääne-Euroopas, mis hakkab eksperimenteerima sotsialistliku riigikorraga.

Möödukad elemendid Portugali sõjaväelaste hulgas ei oleks olukorra stabiliseerimist saanud läbi viia ilma demokraatlike parteide toetuseta. Nii sotsialistis. populaardemokraadid kui kristlikud demokraadid pidasid visat võitlust kommunistide, ultravasakpoolsete äärmuslaste, kui ka sõjaväejuhtkonna nende elementide vastu, kes soovisid Portugali lükata kommunistlikule teele ja Nõukogude Liidu poliitilisse orbiiti.

Ning vahepeal olid ju need sõjaväelased muutunud toonandvaks riiki tegelikult valitsevas sõjaväenõukogus. Eriti sotsialistide poolt juhitud, laiade rahvahulkade osavõttul ja toetusel läbiviidud massdemonstratsioonid olid selleks kaalukeeleks, mis kallutas sõjaväelaste nõukogus võimule möödukad elemendid ja viis äärmiste pahempoolsete võimu juurest kõrvaldamiseni.

See oli eelköige sotsialistide liider Mario Soares, kes oma julge ja energilise käitumisega kandis pearaskust võitluses demokraatia eest.

Ajal, kui Ameerika Ühendriigid ise olid sisepoliitilise sündmuste tõttu teatud määral tekistatud täie aktiivsusega toetamast demokraatlike jõude Portugalis, täitsid seda ülesannet edukalt Lääne-Euroopas võimul olevad sotsiaidemokraatlikud parteid. Portugali sotsialisiid said suurt majandusliikku ja poliitilist abi nii Lääne-Saksamaa mõttekaaslastelt, kus seda organiseeris Willy Brandt, Skadinaaviamaadelt, kus Portugali sotsialistide kasuks astus välja ka Olaf Palme, ning pealegi on nad omakorda tülis kommunistidega.

Inglismaa tööerakondlastelt.

Olakorra stabiliseerumist Portugalis loetakse Washingtonis eelköige eurooplaste koostöö saavutuseks ja teeneks. Euroopa Ühisturu maad jätkavad Portugalille majandusliku toetuse andmist. Praegu näitavad kõik tundemärgid, et aprillis ette nähtud parlamendi valimised tõesti aset leiavad. samuti nähakse ette demokraatlike parteide suurt võitu ja kommuniitide langust veelgi alla seda, mida nad saavutasid eelmistel valimistel.

Kommunistide kahjuks töötab ka see, et Portugali kommunistlik partei on tugevasti seotud Moskvaga, ajal kui Lääne-Euroopa kommunistlikud parteid on end Moskvast distantseerumas. Ultrapahempoolsed välkeparteid ja rühmitused küll aktiivsed, kui ei oma toetust rahvamassides.

Üheks põhjuseks, miks kommunistid ei suutnud oma võimu Portugalis maksma panna, kuigi see neil oli vahepeal peagu käeulatuses, oligi asjaolu et äärmised vasakpoolsed, kellede nimekaimaks esindajaks sõjaväe juhtkonnas oli kindral Carvalho, ei andnud kommunistide otsustavatel hetketel oma toetust, vaid koguni aitasid nende teed võimule takistada.

Kui parlamendivalimised aprillikuus ootuste kohaselt aset eliavad, siis nähakse ühe kindlama kandidaadina peaminístri kohale sotsialistide liidrit Mario Soarest, kellele võistlejaks on temast parempoolsem populaardemokraatide juht Francisco Sa Carneiro. Ükstapuha kumb neist saab peaministriks, nende juhtimise all arvatakse Portugali jäävat läänekursile. (T).

Otsitakse omakseid

23. märtsil leiti Södertäljes oma korteris surnult eestlane Arnold Mikk, sündinud Eestis 25. novembril 1917. Ta elas erakuna ega otsinud kellegagi kontakti.

Elatus peamiselt lühiajalistest töödest ja raadioaparaatide parandamisest. Ta keeldus igasugusest, ka ühiskondlikust abist. Kohalinud võimud Södertäljes soovivad astuda ühendusse ta sugulastega, ka väljaspool Rootsit ja selleks palutakse endast teatada aadressil: Järi Remelgas, Högländsvägen 13 C III, 151 30 Södertälje. Palutakse ka välismaiseid eesti ajalehti avaldada see teade.

Arnold Mikk olevat sündinud kodumaal kusagil Võrtsjärve kandis Viljandi- või Tartumaal. Isa olevat tal olnud mõisavalitseja ja ta ise elukutse poolest karja kontroll-assistent.

Mitme kultuuri poliitika Kanadas

OTTAWA (VE) — Ottawas toimus 13., 14. ja 15. veebruaril Kanada mitmekultuurilisuse teine konverents, millest võtsid eestlastest osa Eeslaste Kesknõukogu Kanadas esimees U. Petersoo, Mitmekultuurilisuse Nõuandva Kogu eesti rahvusgrupi esindajana Valve Andre, prof. K. Aun, V. Peet, pr. D. Taada ja noorema generatsiooni esindajana Harri Mürk.

Konverents avati National Museum of Man'i ruumides ning selle kava oli väga mitmekesine. Toimus rohkesti ettekandeid, laudkonnavestlusi ja läbirääkimisi, kusjuures konverentsi üheks kõrgpunktiks oli sõnavõtt Kanada tööminister John Munro'lt, kes vastutab ka mitmekultuurilisuse küsimuste eest.

Minister Munro kordas oma viimasel ajal esitatud väiteid, et valitsus jatkab oma mitmekultuurilisuse poliitikat, kuid valitsuse kavas on seda suunata selliselt, et üksikud rahvusgrupid ei tegutseks omaette vaid arendaksid Kanada mitmepalgelist kultuuri üksteisega läbi käies ja omavahelisi sidemeid sõlmides.

Eestlastest võtsid konverentsi üldkoosolekutel sõna U. Petersoo ja Harri Mürk. Mitmetest kinnistest Mitmekultuurilisuse Nõuandva Kogu koosolekutest võttis osa Valve Andre.

Kui "Lindanisast" sai TALLINN

Paarkümmend aastat tagasi tegid loodumaa teadlased kaevanditest Tallinna Raekoja platsil kindlaks, et Toompea linnus ja asula pärineb 10. sajandist. See oli veel ajal, mil Tallinna nimi oli skandinaavia päritoluga Lyndanise (linda näs), mille rahvasuu on käänanud "Lindanisaks". Sellest võime järeldada, et juba enne taanlaste jalakinnitamist siia oli skandinaavlastel kokkupuuteid selle kohaga peamiselt hea sadama kui soodsaima kaubitsemiskoha tõttu.

Võime arvata, et siia on purjetanud isegi kaugemate viikingite laevad, millest kõnelevad rahaleiud Tallinna ümbruses. Kas küll käisid siin Araabia ja Bütsantsi meresõitjad-kaubitsejad, kelle raha on leitud kaevamistel Tallinna ümbrusest, pigem võis see raha siia jõuda haruldase tasumisvahendina ilgemate viikingite kaudu.

Kohapääise elanikkonna kõige kindlam rahaholu koht on siis aga olnud nähtavasti maamuld, kust varastel ole raske seda leida. Juba enne Taani aega on rajanud oma kaubahoovid siia Pihkva, Novgorodi ja Skandinaavia ärijsejad. Vene kroonikad nimetavad Tallinna 1223 Kolõvaniks, araablasest geograaf Abu-Abd-Allah Mohanned Idrisi 1154 maakaardil Koluvaniks.

Pärast linna valiutamist taanlaste poolt on eestlased selle ristinud Taanilinnaks, mis on lühenenud Tallinnaks. Võib ka olla taanlaste endi pandud nimi. Soomlased kutsusid samaaegselt ja varem linna Kalevinlinnaks Kalevi kalmu müüdi tõttu Toompea kohta.

Pärast linna valiutamist taanlaste poolt esineb dokumentides linna nimena Reval, mis on ilmselt võetud linnale lähimalt maakonnalt Rävalalt. Revalit Tallinna nimena pruukisid saksalased veel meie päevil.

Asustuse keskus on paiknenud juba vanasti Toompeal, mis ei olnud mitte ainult sõjaline kindlus, vaid siin asus ka eraisikuid, peamiselt kõrgema kihi rahvast. Vanimaks turuplatsiks peetakse parki Niguliste kiriku juures, kust turg hiljem kolinud Raekojaplatsile. Suure sadamalinnana oli Tallinn juba vanasti ja ka hilisemalet aegadel Eesti suurim kaubandusiinn.

Sellest kõneleb ka tema vanim tänavate võrk. Peale toomkiriku ehitati all-linna Niguliste ja Oleviste kirikud 13. sajandil. Neile lisandus 14. sajandi lõpul Pühavaimu kirik, millisesse kogudusesse kuulus kõige rohkem eestlasi.

Niguliste ja Oleviste kirikutel olid omad kindlaks määratud tänavad, millede elanikud kuulusid esimesesse või teise kiriku kuusse. Niguliste kiriku tänavad olid: Rüütli, Rataskaevu, Niguliste, Sepa (hilisem Harju), Kullasepa, Tunkri, Vana Posti, Karja, Saue (hilisem Viru), Vene, Apteekri, Sauna tänav ja Raekoja plats. Oleviste kogudusele kuulusid: Pikk, Lai, Pühavaimu, Hobuse, Mundi, Kinga, Voorimehe, Nunna ja väike nimetu tänav Pika ja Laia tänava vahel (Vaimu?) ning Pikkjalg ja Lühike jalg. Kaks viimast olid ainukesed sel ajal Toompeale viivad teed. Peale nende veel Suur ja Väike Brokusmägi.

Tänavate kohta märgitakse: Pikk tänav oli Toompead sadamaga ühendavaks tänavaks, kus asusid gildihooned ja riideäridd. Mundi tänav on saanud nime kaupmehelt ja Tallinna bürgermeistrilt Peter Friedrich Mundtilt. Kinga tänaval asunud kingsepatöökojad ja kingaärid, Kullasepa tänaval kullasepade töökojad.

Tunkri tänav on saanud nime jällegi säälselt majaomanikult ja raekokalt Hans Dunkerilt. Ja Raekoja plats, kuigi ta nimi on haldusliku päritoluga, on juba vanasti olnud suur äride tsentrum, millest märgitakse, et turuplatsina on selle ümber asunud kaubapoekesed majaaluste laokelderitega.

Raekoja plats on ajajooksul kandnud mitu nime: 1313 forum, Turg, 1781 alates Uus Turg, 1795 Saksa Turg, 1800 Suur turg, 1809 Rootsi turg. Nimetused Uus Turg, Suur Turg ja Rootsi Turg olnud 19. ja 20. sajandiigi veel käibel paralleelselt, kuigi 1872 määrati platsi ametlikuks nimeks Suur Turg. Alles meie iseseisvuse ajal, 17. jaanuaril 1923 nimetati see Raekoja platsiks.

Kui arvestada ka liiklust majandusliikuks nähteks, siis võib märkida, et Harju tänavat kaudu oli liiklusühendus linnal Harju maakonnaga, Viru tänavaga Viru-, Järva- ja ka Tartumaaga. Karja tänavat kaudu olnud pääs linna karjamaale. Harju tänava vanimast nimest Sepa tänavast märgitakse:

"Teatavasti koondusid ühe ala käsitöölised tavaliselt samale tänavale. Sepad kui vahetult tulega tegelevad käsitöölised koondusid või neid sunniti tuleohutuse huvides asuma väljapoole tihedalt hoonestatud alasid, kus puumajad olid kaetud peamiselt õigvõi laudkatustega. Ja arvestades maakonnast turule saabuvaid tarbijaid, olid sepakodade rajamiseks sobivaimateks paikadeks just Harju tänava äärsed alad. Seepärast kasutasid saksalastest linnaelanikud Harju tänava nimetusena Schmiedestrasse, venelased omaa keeles Kusnetsnaja unlits, kuna eesti keeles ei esinenud ametliku nimena Sepa või Seppade tänavat."

Viru tänav, mis samuti oli liiklemises tähtis tänav ei oma aga mingit märkimisväärset kaubandusliikku või tööstusliikku tähendust linna vanemas ajaloos.

E. VRAGER

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Erle Sergo kunstinäitus

Erle Sergo kunstinäituse avamine toimub neljapäeval 22. aprillil kell 18.00 Stokholmi Eesti Majas. Näitusel on välja pandud õlimaalid. Näituse avab tekn.dr. Ervin Pütsepp.

STOCKHOLM

Sõjakooli aastapäev

Laupäeval, 24. apr. kl. 18 korraldab Eesti Ohvitseride Kogu sõjakooli aastapäeva tähistamiseks koosviibimise õhtusöögiga, mis toimub Eesti Majas, Walling. 34. Leitnant Erin Õunapuu jutustab väljapõppest EV Sõjakoolis ja teistes sõjakoolides.

Peale oma liikmeskonna palutakse osa võtta ka EV Sõjakooli lõpetanuid, kes ei kuulu Kogu koosseisu. Osavõtust palutakse teatada hiljemalt 20. apr. tel. 35 74 06, 59 49 20 või 36 75 23.

UPPSALA

Kõneõhtu

Reedel, 23. apr. kl. 18 kõneleb Uppsala Eesti Kodus Geijersg. 12 A Eesti Seltsi poolt korraldataval kõneõhtul Bernhard Kangro ainel "Kolmkümmend aastat eestlust Rootsis". Kõik on teretulnud.

Huumor

Pangas ulatab röövel kassapreilile sedeli: "Pange kogu raha kassast siia kotti ja hoidke selle eest, et te ei tee ühtegi valeliigutust."

Kassapreili kritseldab omakorda sedelile rutuga paar sõna ja annab selle rööville. Sedelil seisab: "Pange lips otse, teid praegu pildistatakse."

Turist Arizonas vaatab, kuidas indiaanlane annab suitsuga signaale. Turist küsib, kas ühe teate edasiandmiseks kulub ka palju kütet.

Indiaanlane: "Oleneb sellest, kas on tegemist kohaliku kõnega või kaugekõnega."

Kuulutus Brüsseli ülikooli teadetahvlil:

Tudeng otsib kõrvalteenistust. Aastatepikkune praktika toidujäägide söömises."

Üks haige teisele:

"Mu arst määras mulle nii range dieedi, et ma ei tohi isegi rasvaselt trükitud ridu lugeda."

"Miks näidatakse kunstinäitusel "Sotsialistlik realism" töölisi istumas, vestlemas ja suitsetamas?"

"Aga see näitus tahab ju sotsialistlikku realismi demonstreerida."

Talunaine apteegis:

"Kleepige rohtudele hästi suured sildid peale. Üks rohi on mu vanamehele, teine hobusele. Oleks kahju kui hobune vedru välja viskab."

USA presidendikandidaat ja Kalifornia kuberner Ronald Reagan tõhtas Chicagos ikestatud rahvuste esindajatega. Pildil Reagan vasakul, tema kõrval paremal eestlaste esindaja Olaf Pikat.

Reagan ja ikestatud

CHICAGO (VES) — Reagan kohtus 12. märtsil WBN TV stuudios balti, poola ja ukraina esindajatega. Ta saabus stuudiosse Cicerost, kohtumiselt teiste rahvustega, kus pressile jagati informatsiooni tema seisukohast pingelõkkuvate suhtes, milles nimetati ka president Fordi kirja eestlastele. Rahvuste esindajate seas oli kohal eestlaste poolt Olaf Pikat.

Reagan väitis, et Ford ei oleks pidanud minema Helsingisse. Ukshi USA president ei tohi reeta vabadust, eriti vabadust, mis ei ole meie anda. Ford läks Helsingisse Brezhnevi mõjutusel, kellega kaasa töötas Kissinger.

Tõenäoliselt taotles Brezhnev tugevamat positsiooni kommunistlikus partels. Ta sai seda. Fordi abil. USA-1 pole kasu neist läbirääkimistest. Ford püüab nüüd vabandada oma sammu. Ta tegi seda hiljuti oma kirjaga ameerika eestlastele.

Olaf Pikat ütles Reaganile, et Fordi kiri võtab tugeva seisukoha Eesti, Läti ja Leedu mittetunnustamises Vene osana. Ta küsis — mis on Reagani programm nende riikide suhtes.

Reagan vastas, et Kissingeri vallandamine oleks automaatselt kasuks kõikidele Ida-Euroopa rahvastele. Ta proklameeriks ka ikestatud rahvaste nädalat tugevamalt ja laialdasemalt, nii et keegi USA-s ei unustaks Vene vägivalda. See annaks lootust nendele, kes on raudeesridte taga. Fordi seisukoht, mis hiljuti teatavaks tehti etniilistele gruppidele hääite saamiseks, ei anna seda tagajärge.

Niipea kui USA saavutab tagasi esikoha oma sõjalises tugevuses, saame mele küsida, mitte ainult paluda, Nõuk. arusaamist inimõigustes.

Reaganilt küsiti seisukohta ka nisumüügi ja kaubanduse kohta Venega. Ta oli põhimõtteliselt nisumüügi poolt, aga kritiseeris tehnoloogilise informatsiooniga ja masinatega kauplemist.

Eestis on surnud 12. detsembril 1975 Endel Torrop, sünd. 12. aprillil 1912.

Melbournes Australias suri 22. märtsil Endel Tuvikene, sünd. 9. veebruaril 1924.

Chicagos suri 25. märtsil Emilie Nailor, sünd. 22. sept. 1883 Tartumaal.

Pärnus suri 1. märtsil Alide Bull.

Geniaalne idee. . .

Alg. lk. 1

kulutanud pool miljonit, et kaitsta oma patente, aga mu usk inimestesse püsib.

Itaalias võitles Vallak kolm aastat oma patendi eest. Alles siis, kui vastaspool nägi, et protsess oli kaotatud, tahtis ta lepitust. Vallak polnud nõus.

Oma järgmise äri tegi Vallak puumaterjali hankimise varal terasetööstustele — materjal saadi kändude purustamise abil. Vallak parandas purustamismasinate konstruktsiooni, nii et need suutsid läbi töötada 4 korda rohkem materjali kui varem. Eestlased ja soomlased vedasid üüritud veoautodega materjali ööd ja päevad, teenides 2000 krooni kuus (inseneri palk oli sel ajal ca 700 krooni).

Oma kõige tulusama leiutise teostas Enn Vallak seoses terasevalamise protseduuriga (mille täpsem kirjeldamine on liiga keerukas mitte-inseneride jaoks). Vallaku ideeks oli, kasutada saepuru teatud otstarbeks terase kokilli jahutus protsessis, aga eksperdid pidasid ideed "hullumeelseks". Sellest hoolimata töötas Vallak oma leiutise kallal edasi ja sai selle peale juulis 1953 patendi.

Ta pakkus oma leiutist müüa, aga terasetöösturi hind oli liiga odav ja kaubast ei saanud asja. Leidur oli nukker ja hakkas koguni kahtlema, kas ta pole rumaluse teinud ettepanekut tagasi lükates. Ent siis kohtas ta tuttava pangadirektoriga, kes Vallaku muredest kuuldes pakkus talle laenu, nii et leidur saaks ise asutada ettevõtte.

Paar aastat hiljem maksis sama terasetööstus, kes oli tahtnud Vallaku leiutist odavalt ära osta, sadu tuhandeid kroone, et leiutist kasutada. Leiutise "hullumeelseks" hinnanud ekspertide mõtted sel puhul pole teadea.

Vallaku kaks ettevõtet Rootsis omavad nüüd 40 miljoni-kroonise läbikäigu.

Praegu leppida — see oleks sama, kui et mu pruut oleks olnud kolm aastat teise mehe armuke ja mina paluksin tal nüüd tagasi tulla. . .

Pangadirektor, kes omal ajal aitas Vallakut, uskudes vaesesse aga ideerikkasse eestlasesse, on surnud. Praegu on Enn Vallak tuntud kõigis pankades.

— Nüüd oskan ma pankadega rääkida, ütleb ta naeratades.

Enn Vallaku portreele, mis murtud artikli sisse, on asetatud allkirjaks:

— Enn Vallak on läänemaise edasipüüdmiseunelma personifikatsioon. Ta alustas pagulaslaagris kahe palja käega, ideerikkusega ja murdumatu töötahtega. Tänapäeval on ta edukas rahvusvaheline leidur ja ärimees. (EPL/AI).

Vanake. . .

Alg. lk. 1

tikesed. Ajakirja tekstis üteldakse:

— Ajatud vanad naised pearättides Eesti pealinnas Tallinnas, kes visalt peavad kinni oma stiilist. Nad ei ole imponeeritud uuest. Paljud elavad vanades puumajades ja omavad võibolla pisikese aiamaa, kus nad saavad kasvatada lilli ja juurvilja, mida siis mõnekopikalise maksu eest tohib müüa kolhoositurul. . .

Küsimuses on, kas tegemist on "elustiilist visas kinnihoidmises või lihtsalt vaesuses, kus pensionist, kui seda on, ei jätku.

Maasing. . .

Alg. lk. 1

Ta oleks juulis saanud 80-aastaseks.

Vabadussõja ajal oli ta ülemjuhataja kindral Laidoneri adjutant ning hiljem kaitsevägede staabi teise osakonna ülem.

1939 oktoobris, olles määratud Eesti-Vene baaside segakomisjoni, sattus ta venelastega teravasse konflikti Eesti huvide kaitsmisel ja nähes ette teda ootavat saatust, lahkus maalt, asudes Rootsi.

Kadunu oli Eesti Ohvitserdide Kogu Rootsis auliige. Matused toimuvad esmaspäeval, 3. mail Metsakalmistul Hoppets Kapelletis kell 15.15.

Amnesty. . .

Alg. lk. 1

karistust kanda selles liiduvabariigis, kust nad on pärit ja kus nende "roim" toimus, s.t. et eestlased istuksi oma aja Eestis ja mitte Siberis või Venemaal.

Valdman oli üks eestlasist kirjale alla kirjutajaid koos Villi Saartega, kes on elukutselt töölline, 44 a. vana ja möistetud 4 aastaks vangilaagrisse Eestile iseseisvuse taastamiseraikonna loomise mõtte kandmise eest.

Amnesty Alingsåsi grupp on huvitatud isikuist, kes midagi teavad Juhan Valdmani isikust ja paluvad kontakti võtta Amnesty esindaja Ulla Britt Sandebladiga, Stocklyckevägen 9 A, 441 00 Alingsås, tel. 0322/366 90.

†

Armast õde, tädi, täditütart ja meheõde

Alma Lipberg'i

N-na Koolman

Sünd. 16/12 1894
Vainopääl, Eestis
Surn. 9/4 1976
Norrköpingis, Rootsis

Leinavad kurbuses

ALIDE
poegadega
JUULI
abikaasaga
SELMA
poegadega

Matusetalitus toimub laupäeval, 24. aprillil kl. 12.15 Norrköpingis, Matteuse kalmistul.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 86 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Raeapteek pärineb aastast 1422, 70 aastat enne kui Kolumbus avastas Ameerika.

Eesti apteegi minevik

LUND (EPL) – Rohuteaduse ja apteegiasjanduse ajaloolisest arengust Eestis kõneles oma hästi ettevalmistatud ja huvitavas ettekandes Lundis rohuteadlane Meeta Kalmet. See toimus Eesti Teadusliku Seltsi (ETS) Lõuna-Rootsi Osakonna Järjekordses populaar-teadusliku loengute sarjas ülikooli Zoioogia Instituudi ruumes, mida juhatas Osakonna esimees fil.dr. Paavo Roos.

Juba muistsel ajal tegelesid suguharu targad ja nõiad rituaalsete tantsude ja laulude kõrval ravimitega. On tuntud muinaseestlaste mana- ja metsatargad, kes elasid kaugel soode ja rabade taga, kus korjasid ravimtaimi ja neid kasvatasid. Ristiusu tulekuga kandus see manatarkadelt kõikvõimsatele preestritele ja munkadele.

Nendel aga olid eitavad vaated teadusele kuna tuli end usaldada jumala armu alla. Sellest hoolimata arenes tasapisi arstiteadus ja hingitsesid ka rohuteaduse alged. Keskajal sai elulõiguse ebateadus, alkeemia.

Meeta Kalmet.

Rooma impeeriumis, kus rohuteadus arenes peamiselt Kreeka mõjul, omab erilise koha farmaatsia ajaloos kreeklane Galenos (130—200 p. Kr.) Lääne-Euroopa apteegiasjandusele pani aluse Araabia rohuteadus, mille hiilgeaeg oli VII sajandil. Esimene apteek asutati kalifi Al-Mansuuri valitsemise ajal Bagdadis.

Araablaste vallutuse all olevalt Pürenee poolsaarelt kandus apteegi korraldus Euroopa ristiusulistele aladele. Esimesed apteegid rajati Itaalias ja Prantsusmaal XII sajandil ning Köinis 1220. Taani sai apteegi XV sajandil ja Stockholm 1580. Venemaa valitseja IVan IV sai ühe inglise apteekri kaasabil apteegi Kremli, kus see oli 100 aastat vaid tsaari ja õukonna kasutada.

Teine apteek Moskvasse rajati alles 1672 ja Peterburi 1704. Peeter Suur käsutas vene talupojad metsamarjade korjamisele apteekidele ravimite valmistamiseks.

EESTI VANIM APTEEK

See on Raeapteek Tallinnas, mis asutatud 1422, seega kaugelt enne Stockholmi ja Kremlit, samuti 70 aastat enne Ameerika avastaja Kolumbuse esimest retke (1491—93). Ta oli 200 aastat ainsaks Tallinna apteegiks. Apteek tuli rentida linna raelt ja selle majanduse juhtimine oli raelsandate käes.

Nii oli rentniku ülukord üsna raske ja apteeker Dick keeldus rendilepingule alla kirjutamast — kui ka apteeker ei saa iga ilhavõtte pühadeks tasuta 4 naela liha, nagu linnaarstid saavad!

Balthasar Russov kirjutab "Liivimaa kroonikas", kui 1571 hertsog Magnuse poola väed seisid Tallinna all, puhkes suvel Tallinnas ja Liivimaal katk, mis esimese ohvrina nõudis Rae apteekri.

"See algas apteegist, kus inimesed otsivad muidu tröösti, abi ja rohtu, siis ei sündinud see kahtlemata ilma jumala iseärilise seadmiseta. Kõikvõimas jumal tahtis sellega näidata, et arstiteadus ei ole midagi kolme kõige suurema nuhtluse — katku, sõja ja elukalliduse — vastu, millega jumal sõnakuulmata maid ja linnasid võtab karistada. Sellistes hädades ei ole parimat arstirohtu, kui jumalasõna, patukahetsus, meeleparandus ja vaga palvlus."

Nii oli teadus oma vaevalises arengus usuga sageli vastolus.

1580 asus Raeapteegis tööle apteegisell Johan Burchardt, kes oli Ungari aadlik. Siitpeale on Raeapteegi ajalugu sajanditeks seotud Burchardtite perekonnakroonikaga. Nendest 10 põlvkonda olid Raeapteegi rentnikud. Aga ka nendel ei olnud kerge tasuda renti kuna maad laastas sageli sõda, nälg ja taudid.

Kui Poola-Rootsi sõda kandus Liivimaale 1601-a. põgenesid inimesed linnadesse. Tallinn oli siis 15 aastat ilma arstita. Katku ohvriks langes ka apteeker Burchardti abikaasa. Apteek oli rendiaja lõpuks peaaegu laostunud. Raad konfiskeeris maksujõuetuse tõttu ta majakese ja aiamaa. Järjekorras ühieksas Burchardt sai oma hariduse jaba uuesti avatud Tartu ülikoolis.

Tartus avati esimene apteek 1426, Pärnus ja Narvas 1626. Viljandis 1764 ja Võrus 1785.

RASKE ÕPPIMISAEG

Apteegi õpilaseks võeti vastu kahe linnakodaniku-majaomaniku soovitusel ja tunnistusega. Töötingimused olid rasked, sest tuli 12 tundi vahetpidamata töötada ja kui siis harva sai välja — aiunult apteekri loaga. Palka algul ei olnud ja hiljem oli see minimaalne.

Peale 3—5-aastast laitmatut teenistust nimetati õpilane pidulikult selliks ja tuli anda ametivanne. Selliaeg kestis omakorda 2 aastat. 1809 seadusega pidi sell, keda hakati kutsuma apteegi abilisieks, andma eksami Peterburgi meditsiinilis-kirurgilisele Akadeemiale.

Ta pidi oskama tõlkida ladinakeelset farmakopoat, tundma loodusteadust ja oskama valmistada ravimeid. 18. sajandiga sai apteekriks ülikooliharidusega eriteadlane. Tartu ülikooli — Universitas Dorpatiensise — taasavamise järele 1802 mõjus see viljastavalt apteegiala arenemisele. Alul oli farmaatsia kateeder ühendatud keemia õppetooliga.

Nad eraldati 1843 teineteisest. Siin töötasid maailmakuulsad prof. Buchheim, farmakoloogia isa, prof. Dragendorfi õpilased, prof. Kondakov jne.

1816 hakkas kehtima 3-aastane apteegiabilise aeg. Et saada apteekriks tuli enne 1 aasta töötada provisorina ja juhatada apteeki. Hiljem sellsis siia peale apteekrieksami teadusliku kraadi, pharm.mag. saavutamine. Apteekrilt nõuti peale ladina ja vene keele veel saksa ja prantsuse keele tundmist.

Tänapäeval töötab valdav osa apteegi personalist naiste näol. Veel 100 aastat tagasi ei pääsenud naine apteegi ligi. Alates 1889 algas järk-järguline kitsenduste kaotamine ja 1888 näeme naisi töötamas sellel alal. Esimeseks naisapteekriks Venes oli Lesnevskaja Peterburgis oma apteegiga Nevski prospektil.

Tallinna apteegiomanikud kuulusid Rootsi ajal (1683—1710) apteekrite ühingusse Rootsis ja alluvates provintsides. Selle eesmärgiks oli peamiselt eraomandusliike ja kutsehuvide kaitse. Tallinna kapituleerumisega jäid farmatseudid organiseerimata ligi kaheks sajandiks. Tartus loodi 1872 õppivate farmatseutide ühing, mille suund oli teaduslik ja 1895 loodi kogu kubermangu ulatuses Eestimaa Farmatseutiline Ühisus, kus liikmateks kõrgema haridusega isikud.

Peeti Balti Apteekrite Päevad 1908 Riias. Kutseühinguid ei olnud. Tööpäevad apteekides olid endiselt pikad ja öövalvet väsitavad, ilma vaba päevata. Alles augustis 1917 kuulutas Eesti Maapäev apteegiasjanduse erilise Apteegitoimkonna alla, mille juhatajaks sai rohuteadlane Rudolf Wallner, Tallinna Narva maantee apteegi omanik. Siit peale oli apteekide organisatsioon õigetes kätes: areng võttis loomuliku käigu ja see töö suundus Lääne-Euroopaga võrdsele tasemele.

OSVALD VIIRSOO

Idasaated Madridist tüliõunaks

NEW YORK (VES) — Telegraafiagentuur Reuter teatab Madridist, et Radio Liberty saateid Hispaaniast võivad kujuneda tüliõunaks Washingtoni ja Madridi vahel. Selle raadiojaama kaudu läks ka eestikeelseid saateid raudkardina taha.

Hispaania ainsa legaalse poliitilise partei Rahvuslik Liikumine häälekandja "Arriba" kirjutab, et Vabaduse Raadio töötab CIA rahadega ja seepärast Hispaania valitsus on ähvardanud lepingut USA-ga baaside andmiseks mitte enam sõlmida, kui ei lõpeta oma saateid. Neid saateid antakse edasi Palsi linnakesest, mis asub Barcelonast 80 km põhja pool.

USA saatkonnast Madridist teatati, et CIA ei ole raadiosaadete finantseerija. Selle raadiottevõtte kaudu edasiantavate eestikeelsetet saadete jaoks, mida korraldas dr. Raud Madridis, kogusid viimastel aastatel raha eesti organisatsioonid vabas maailmas, peamiselt küll USA-s ja Kanadas. Kuna nüüd Radio Liberty kaudu hakati saateid andma Münchenist, on eesti saated Madridist praktiliselt kaotanud tähtsuse ja lõpetati.

ES-juhatus Belgias

BRÜSSEL (EPL) – Belgia Eesti Selts pidas 10. aprillil peakoosolekut, kus moodustati uus juhatus, mille esimeheks valiti P. Otter.

Juhatusse kuuluvad abiesimehena R. Mägi, sekretärina pr. V. Hillep, abisekretärina pr. A. Mertens-Sepp ja laekurina J. Kurvits.

• Kohalik elu

METSAKODU

Peakoosolek

Eesti Skaudijuhtide Kogu Rootsis (metsakodu) liikmete korraline Peakoosolek toimub laupäeval, 1. mail 1976 algusega kell 16 Metsakodus. Päevakorras tavakohaselt tegevuse ja majanduse aruanded, Uudismaa küsimused, tegevuskava, eelarve ja liikmemaksu suuruse määramine, valimised ja kohalalgatatud küsimused. Koosoleku palutakse osa võtma kõiki Kogu liikmeid ja Uudismaa osatähtede omanikke.

Maleva talgud

Kevad on saabunud ka Metsakodusse. Koos kevade saabumisega algavad nii ehitus- kui korrastustööd Metsakodus. 1. ja 2. mai on kuulutatud tänavu Maleva talgupäevadeks, mis tähendab, et peale tavalise talguliste pere on kutsutud kaasa kõik töötahtlised eestlased üle Rootsi veetma kaks unustamatut päeva vahas looduses ühiste rõõmude ja ühiste murede tajumiseks. Malev omalt poolt pakub kehakinnituse mõlemal päeval. Nii et tere tulemast!

LUND-MALMÖ

Talgud Eesti Majas

Laupäeval 24. aprillil toimuvad talgud seoses algtöödega noorteruumide kordaseadmiseks algusega kell 10.00. Teretulemast jõudumööda kaasa aitama!

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Eesti Pensionäride Ühingu liikmete järgmine kokkutulek on teisipäeval, 4. mail kell 13 Eesti Majas, Wallingatan 34. Osavõtta soovijail registreerimine vajalik hiljemalt 29. aprilliks. Tel. 38 68 60, 81 53 73 või 26 58 22. Koosviibimisele Bernsis on veel pääsmeid saadaval.

10. juunil korraldab Ühing väljasõidu Skokloostrisse ja Sigtunasse. Registreerimine toimub 4. mai koosviibimisel, milline on siduv. Osavõtumaks 35:- tuleb tasuda registreerimisel. Väljasõidust saavad osa võtta ainult Ühingu liikmed.

STOCKHOLM

Eesti Naisringi kokkutulek

Eesti Naisringi kokkutulek toimub kolmapäeval, 21. aprillil kell 17.30 Eesti Majas, Wallingatan 34. Dr. Silvia Klaassen näitab filmi oma reisidest, kohvilaud on kactud. Liikmed ja küllalised on kõik teretulnud.

STOCKHOLM

Moedemonstratsioon

Esinduse Naisringi moedemonstratsioon toimub pühapäeval, 25. aprillil kell 16.00 Eesti Majas. Demonstreeritakse NK-kaubamaja kevad- ja suvemoode. Muusikalises osas esinevad operetiauljad Mari Kamp ja Harri Kaasik, klaveril Helga Andreas. Rikkalik loterii.

Pääsmed saadaval Eesti Majas Irina Augilt. Naisringi liikmelt ja Esindusest.

Lundi-Malmö pensionäride esimeneaasta

LUND (EPL) – Lundi-Malmö eesti Pensionäride Ühingu esimest aastapäeva tähistati koosviibimisega Eesti Majas liikmeskonna rohkearvulisel osavõtul. Surma läbi lahkunud Ühingu liiget Hans Raudseppa mälestati vaikse leinaseisakuga.

Ühing asutati 7. märtsil möödunud aastal ja on koondanud enese ümber rohkearvulise liikmeskonna. Koos käiakse korrapäraselt kord kuus Eesti Majas Lundis ettekannete koosolekutel, kus vahetatakse mõtteid ja istutakse ühises kohvilauas. Seekordsel kokkutulekul otsustati korraldada ühine väljasõit mai kuu lõpupoole, 21. nädalal Taani. Järgmiseks kokkutulekuks määrati esmaspäev, 5. aprill kell 14 Eesti Majas, Lundis. Perenaisteks paluti Erna Pääbo, Agate Riispere ja Elsa Roos. (D.V.)

Ford. . .

Alg. lk. 1

Ühendriikides esimees Ilmar Pleer, kelle kätt president surus tervituseks. Tutvustajaks oli presidendi eriassistent rahvusgruppide alal, leedu päritoluga dr. Myron Kuropas.

Looduse sõber. Stockholmi lõunaosas soovib

tutvust

eestlannaga aastates 40—50. Vast. "Looduse sõber" EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Erle Sergo kunstinäitus Eesti Majas

Erle Sergo maal "Apteegis", õli, 1972.

Neljapäeval, 22. aprillil kl. 18 avatakse Stockholmi Eesti Majas Erle Sergo kunstinäitus, mis on kunstniku esimeseks separaatnäituseks eesti publiku ees. Ta on varem aga korduvalt osa võtnud zhüriinäitustest USA-s, kus toimus ka tema kunstiõpingute lõppfaaas Connecticuti Silver Mine Art Schoolis, mille kolmeaastase kursuse Erle Sergo lõpetas pärast varasemaid õpinguid Stockholmi Konstfackskolas.

Erle Sergo on lõpetanud Sigtuna Eesti Gümnaasiumi ja Stockholmi Farmaatsiainstituudi, mille kohta ta ütleb ise, et ta valis rohuteadlase kutse puhtpraktilise eesmärgiga teadmises, et kunstniku kutse (ta õppis Konstfackis) Rootsi tookordsetes oludes oli külmaltki ebakindel.

Siis aga tuli abielu tsiviilinseneri Elmo Sergoga, kelle karjäär General Motorsi kontsernis perekonda on viinud mitmetesse maadesse, peale Rootsi Soome, USA-sse, Taani ja Belgiasse, kus on praegune perekonna alaline asukoht Antverpeni linnas.

Pikemat USA-s elamist kasutaski Erle Sergo oma kunstiõpingute lõpuleviimiseks.

Näitus jääb avatuks 6. maini (esmaspäevast reedeni kl. 12—17, lau- ja pühapäeval kl. 14—17).

ERLE SERGO

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.20—9.40 Den moderna datatekniken 2.
9.45—9.55 **Människan—djuren—naturen.** Textat. 1. Angår det dej?
10.05 Vårdkunskap: Ett samtal betyder så mycket.
10.30 Datorer på våra villkor. 5. Hur ska vi ha det?
12.20—12.50 Du i samhället. 1. Familjen Lager.
16.30—17.00 Halvfem: Hilma i Hässelby. Buddhas leende. Almanackan: April. Samhället där vi bor. Turkisk berättare.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Vår fantastiska värld. Vid jordgloben: Arne Weise.
1. Geparder kan räddas från utrotning.
2. Hur man paddlar genom strida forsar.
3. Rickard Rättrådig.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Trafik — på gott och ont. Många kommuner har tvingats sätta in taxitransporter för att bryta den isolering som glesbygdsbor hamnat i sedan buss- och tåglinjer lagts ned på grund av dålig lönsamhet. Systemet med taxi som ersättning för buss kallas kommunal kompletteringsservice. Örebro.
20.00 Han heter Österdahl. Ja, det heter han och det är inget märkvärdigt med det, egentligen. Född i Halls socken, en av de kargaste på Gotland. Är nu en nöjd folkpensionär med klurig blick.
20.30 Ishockey-VM. Från slutspelet i VM-turneringen.
I första pausen:
21.05—21.15 ca Aktuellt.
I andra pausen:
21.50—22.00 ca Aktuellt och väder.
22.45—22.50 ca TV-nytt.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30—18.00 Fyra dagar med Lasse. 2. "När Lasses pappa var dum . . ."
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Teater: Lagen i egna händer efter John Henry Faulks självbiografiska bok Fear on trial.
Lagen i egna händer är en personlig dokumentation från en av USA:s svarta perioder. Pjäsen skildrar ett uppmärksammat rättsfall, den berättar om ett av de många offren för 1950-talets klappjakt på "kommunistsympatisörer". Manus: David W Rintels. Regi: Lamont Johnson. Medv. George C Scott, William Devane, Dorothy Tristan, William Redfield, Milt Cogan, Allan Miller m fl.
21.35 Till Montreux: Rundkast om kringkasting — historiskt dokument om Televisionen i Norge med Trond Kirkvaag och Jon Skolmen.
22.00—22.05 TV-nytt och väder.

TV Torsdag

TORSDAG 22 APRIL

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00—9.15 Afrika i dag. 2. One Zambia — one nation.
9.30—9.35 Here we come. 5. Where is Diana?
9.45—9.55 **Människan—djuren—naturen.** 2. Hur naturen fungerar.
10.10 Kulturer i kollision. 1. Chaggaseder.
Förskoleprogram:
10.30—10.50 Om — att börja skolan.
11.00—11.20 Privet 1.
Skol-TV:
12.45—13.05 **Port of secrets.**
13.10—13.45 **Insändaren.** Hur det är att vara synskadad.
14.00—14.15 **Film—TV—verklighet. Textat.** 1. 25 verkligheter/sek.
Förskoleprogram:
14.20—14.50 Om — att börja skolan.
16.30—17.00 **Halvfem:** Lisa och Mats. Brev från Guatemala. Almanackan: April. Samhället där vi bor. Jugoslavisk berättare.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Barnjournalen. SV.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Arvingarna. På jobbet har Edward och Jennifer olika uppfattningar beträffande en affärstransaktion.
I rollerna: Jack May, Hilary Minster, Elizabeth Moorefield, Patrick O'Connell, Jennifer Wilson, Colin Baker m fl.
Aven 23.4 kl 16.45.
20.20 Fritid i båt. Måste vi måla våra båtar så ofta och så dyrt som vi gör, kanske mest av gammal tradition och vana? Vi skall inreda vårt båtbygge och prövar lite annorlunda material än de som båtbranschen erbjuder. Torbjörn Wiléen.
21.00 Aktuellt och väder.
21.45 TV-nytt.
21.50—22.50 Sportextra.

TELEVISION 2

17.00 Förskoleprogram: Om — en grottexpedition.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Fyra dagar med Lasse. 3. "När Lasse ville gå ut på natten . . ."
18.00 Om grottor — för hela familjen.
18.30—18.00 En chilensk flicka i Sverige. Camilla är 12 år och har just kommit till Sverige som politisk flyktring från Chile. En film av Sergio Castilla.
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Dokument utifrån. Internationella reportage.
20.30 MASH. 6. Julkort från Falköga.
I rollerna: Alan Alda, Wayne Rogers, McLean Stevenson, Loretta Swit, Larry Linville, Gary Burghoff m fl.
20.55 Gullviva. Närkes landskapsblomma.
21.00 En sista hälsning från Hermann. I oktober 1974 ägde i all stillsamhet ett säreget evenemang rum i München. Hermann Görings efterlämnade lösöre gick under klubban. För dyra pengar. DDR:s sujärreporterteam Heynowski och Scheumann hade en kamera på plats.
21.25 Trollmakt. Ett program av Curt Strömblad om troll, vättar och andra naturväsen i svensk folktro.
Programmet bygger dels på äldre folktrouppteckningar, dels på ännu levande folktrotradition som i filmen förmedlas av några människor i Blekinge, Småland och Hälsingland.
22.05—22.10 TV-nytt och väder.

TV Fredag

FREDAG 24 APRIL

Skol-TV:
9.45 Trafik för högstadiet. Textat: 10.10—10.25 **Film—TV—verklighet.** 1. 25 verkligheter/sek.
10.35—11.00 Barnkunskap: Barnets lekutveckling. 1. De tre första levnadsåren.
11.50—12.00 Bitte 2.
Skol-TV:
13.35—13.50 **Basketskolan 4.**
16.30—17.00 **Halvfem:** Benny. Almanackan: April. Samhället där vi bor. Grekisk berättare.
17.00 Ishockey-VM. Från slutspelet i VM-turneringen.
I första pausen:
17.25—17.35 **ca Meddelanden.**
I andra pausen:
18.20—18.30 ca TV-nytt och väder.
19.30 Sverigefrågan. I tredje programmet möts invandrare från Västerås och Eskilstuna.
20.15 Jättestaden — en dödsdömd förelse. År 1800 bodde ungefär tre procent av världens befolkning i städerna — i dag är siffran 36 procent. För hundra år sedan fanns det tre miljonstäder — Tokyo, London och Paris. I dag finns det 123.
I det här tyska reportaget granskas de enorma stadslandskapen och deras sociala, ekonomiska och kommunikationstekniska problem.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.55 Skottet i fabriken. Finsk långfilm från 1973. Handlingen tilldrar sig i en fabrik i Finland som vill avskeda 42 arbetare. Den mjuka linje som familjeföretagets gamla ledning följt överges av den nye unge VD:n. Regi: Erkko Kivikoski.
I rollerna: Urpo Poikolainen, Aarne Hakulinen, Pentii Viljakainen, Arturi Haikonen, Raimo Ahrenberg, Erkki Hel, Esko Valonen.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Fyra dagar med Lasse. 4. "Lasse och dom läskiga figurerna".
18.00 Hely och klassen. Finsk novellfilm i två delar.
18.30 Hem till gården.
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 pshowtime: Cleo Laine, stjärna bland stjärnor. Det är inte ofta amerikanskt nöjesliv låter sig besegrasavartisterutifrån. Mendet händer ibland, som det gjort mec Cleo Laine, Englands stora bidrag till den internationella jazzsängerskeliten. Efter sin USA-debut på Carnegie Hall i New York på hösten 1973 är hon ett stort namn även på andra sidan Atlanten.
21.00 Fredagsdeckaren: Träsket — amerikanskt kriminaldrama av Fay Kanin.
Societetsflickan Kate Morrison, är reporter på en tuff veckotidning i New York. Av en händelse kommer hon i kontakt med några av stadens många gatflickor, och bestämmer sig för att göra en stor artikel om de hjälplösa flickornas villkor och om de jättelika skumraskaffärerna baskom gatuprostitutionen. Hon inser snart vilket råttbo hon råkat in i.
I rollerna: Lee Remick, Jill Clayburgh, Melanie Mayron, Beverly Hope, Monte Markham, John Sylvester White, Diek O'Neill m fl. Regi: Joseph Sargent.
22.40 TV-nytt och väder.
22.45—23.25 Sibirien — ett framtidsland? Västsibirien är avskräckande och lockande. Det är sökandets, hoppets och upptäckternas land. Här arbetar man för framtiden med kallortstillägg.
I seg kamp mot träskmarker och en skoningslös kyla utvinner man naturgas och olja. Här flyter de väldiga floderna Ob och Irtysj i ett landskap av storslagen skönhet.
Östlyski reportage.

TV Lördag

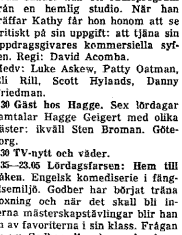
LÖRDAG 24 APRIL

TELEVISION 1

9.00 För tavor 3.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 Tapahtumia — Aktuellt magasin för finskspråkiga.
10.00—11.00 Itse asiassa kuultuna.
Hörd i saken. Textat. Agronom Veikko Ihamuotila, finländsk "påverkare" i närbild.
13.30 Tennis: WCT — från semifinalerna på Istadion i Stockholm. Bengt Grive.
17.00 För favor 3.
17.30 Aktuellt i veckan. Textat.
17.55 Helgmålsbön. Från Gunnarskogs kyrka.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Naturutan. Från dovhjort, mufflonfår och vildsvin bli ett alternativ till biffkor frågar naturredaktionen i Sundsvall, som också erättar
om grodor och fiske på regnbåge.
18.35 Slutet på leken. I spelet med människan förlorar alltid djuren. Inbördes för djuren en stänelig kamp om föda — en ofarlig lek, men när människan blandar sig i leken är det allvar.
19.05 Den lilla teatern. "En gul honingsburk". Medverk: Monica Nielsen och Ellika Lindén.
13.30 Galaxer i mina braxer, sa kapten Zoom.
Medv.: Anders Linder, Anna Roll, Anders Forsslund, Sven Erik Vikström, Sif Ruud m fl.
20.00 Televisionen. Underhållning med Margaretha Krook, Claire Wikholm, Ernst-Hugo Järegård, Björn Gustafson och Carl Billquist. Manus: Eva Moberg.
20.50 Konstverk berättar: Tre kvinnor. Bengt Lagerkvist presenterar tre kvinnoporträtt från olika tider: Roslins "Damen med slöjan", Josephsons "Jeanette Rubenson" och "Kvinnobild" av Picasso.
Repris från den 7.2.
21.00 Aktuellt och väder.
21.20 TV-nytt.
21.25—22.50 Revolvern. En dramatisk berättelse om en revolver som under fyra år byter ägare på olika sätt. Någon köper vapnet, någon får det, någon stjäl det . . . Regi: John Badham.
I rollerna: Stephen Elliott, David Huffman, Pepe Serna, Edith Diaz, Ramon Bieri, Richard Bright.

TELEVISION 2

16.40 Dokument utifrån. Bo Holmström och Leif Hedman har följt det politiska livet inför primärvalet i en liten landsortstad i Illinois, USA. Repris.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Sesam. Godbitar ur det amerikanska barnprogrammet "Sesame Street".
18.00 Lördags — om kläder och moder.
18.30 Vi i 5:an. Frågetävling för femteklassister. Programledare: Berndt Friberg. Domare: Lennart Edberg. Göteborg.
19.15 Expedition Plankton. Ett bulgariskt vetenskapspar gjorde för några år sedan en segling från Gibraltar till Kuba för att försöka finna nya näringstillgångar från havet.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Slipstream. Kanadensisk långfilm från 1970. Disc-jockeyn Mike Mallard bor på en ensligt belägen bondgård ute på prärien. Varje kväll sänder han ett radioprogram från en hemlig studio. När han träffar Kathy får hon honom att se kritiskt på sin uppgift: att tjäna sin uppdragsgivares kommersiella syften. Regi: David Acomba.
Medv: Luke Askew, Patty Oatman, Eli Rill, Scott Hylands, Danny Friedman.
21.30 Gäst hos Hagge. Sex lördagar samtalar Hagge Geigert med olika gäster: ikväll Sten Broman. Göteborg.
22.30 TV-nytt och väder.
22.35—23.05 Lördagsfarsen: Hem till kåken. Engelsk komediserie i fängelsemiljö. Godbet har börjat träna boxning och när det skall bli interna mästerskapstävlingar blir han en av favoriterna i sin klass. Frågan är om Godber eller den andre favoriten kommer att vinna . . .
I rollerna: Ronnie Barker, Brian Wilde, Fulton Mackay, Rickard Beckinsale, Peter Vaughan, Cyril Shaps, Roy Sampson.

— När vi gift oss kommer det nog att kännas konstigt att inte ha nån att skicka blommor och chokladaskar till . . .

— Hur går det för små flickor som inte äter upp sin mat?

— När dom blir stora blir dom mannekänger.